
**Examensarbete i Lärarprogrammet
vid
Institutionen för pedagogik - 2010**

VART TOG TIDEN VÄGEN?

En kvantitativ studie om lärares arbetstid

Miriam Lindqvist och Anna Wänerstedt

HÖGSKOLAN I BORÅS
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK

Arbetets art: Lärarprogrammet, inriktning mot lärare för förskola, förskoleklass och grundskolans tidigare år, 210 högskolepoäng.

Examensarbete "Att utforska pedagogisk verksamhet" 15 högskolepoäng i utbildningsvetenskap.

Titel: Vart tog tiden vägen? En kvantitativ studie om lärares arbetstid.

Engelsk titel: Where did the time go? A quantitative study of teachers' working hours.

Nyckelord: Arbetstid, arbetsuppgifter, lärartjänst, tidsstudie

Författare: Miriam Lindqvist och Anna Wänerstedt

Handledare: Anna-Carin Jonsson

Examinator: Susanne Björkdahl Ordell

Sammanfattning:

Bakgrund Bakgrundskapitlet innehåller en förklarande text om studiens teoretiska ram som är ramfaktorsteorin. Därefter redogörs skolans ramverk och dess olika faktorer, vilka ligger till grund för en lärares tjänst. En inblick ges i de olika arbetsuppgifter som berör en lärares arbete. En del av kapitlet lyfter frågor gällande stress. Kapitlet redogör också för tidigare forskning inom ämnet. Detta genom en rapport om lärares arbetstid samt en internationell studie om läraryrket.

Syfte Vårt syfte med denna undersökning är att synliggöra lärares verkliga arbetstid satt i relation till den tid de får betalt för. Vår förhoppning är att få reda på vad i lärares tjänst som tar vilken tid.

Metod Vår undersökning är en kvalitativ studie. Studien berör den beskrivande/deskriptiva delen. Vi kartlägger en företeelse genom statistisk undersökning med hjälp av en tidsundersökning och en kompletterande enkät. Tidsundersökningen genomförs via loggbok.

Resultat I resultatkapitlet visas det resultat från loggböcker och enkäter som är intressant för studiens syfte. Resultatet redovisar vilka arbetsuppgifter som tar mest tid respektive minst. En inblick ges i lärares, deltagarna i studien, helgarbete. I resultatet framkommer att lärarna i studien arbetar mer tid än den betalda arbetstiden. Mycket tid läggs på administrativa arbetsuppgifter som är en uppgift som lärare önskar delegera till annan personalkategori.

Förord

Vi vill tacka vår handledare, Anna-Carin Jonsson, för ditt engagemang och intresse för vårt undersökningsområde. Efter varje handledningstillfälle har vi fått ny inspiration och kraft att vilja fortsätta utveckla examensuppsatsen.

Utan lärare i läsår 1-3, som frivilligt ställde upp och tog tid för ifyllande av loggboken, hade studien varit svår att genomföra. Er insats har gett oss en detaljerad insyn i arbetsuppgifternas tidsåtgång. Vår förhoppning är att även ni har blivit medvetna om vilka sysslor er arbetstid används till.

Våra VFU-handledare, som ställde upp och deltog i pilotstudien, vill vi tacka för hjälpen med att utforma loggboken till det bättre.

Ett tack vill vi också rikta till Er lärare som tog er tid att fylla i vår enkät. Era svar har lett till ett alltmer trovärdigt resultat.

Till sist vill vi rikta ett tack till Susanne Björkdahl Ordell som under utbildningen hjälpt och utmanat oss till att utforma ett rikt och nyanserat skriftspråk på ett korrekt sätt.

”Vad som borde karaktärisera utbildning på alla nivåer är principen om att lyfta och vidga den studerandes perspektiv, att förändra och utmana studentens uppfattning om verkligheten.”
/Marton 1977

I och med examensarbetet har vi blivit medvetna om alla de arbetsuppgifter som tar plats i en lärartjänst. Studien har fått oss att, på ett fördjupat sätt, se lärares tidsproblematik och möjligheter i vardagsarbetet. Den har även lyft vårt perspektiv på hur vi ska hantera olika didaktiska frågor. Citatet ovan belyser något som stämmer väl in på oss som studenter under arbetet med examensarbetet, då det har varit en stor utmaning. Det beskriver också hur vi ser på vår kommande lärarroll. Med denna studie önskar vi kunna synliggöra lärares vardag samt bidra till en ökad förståelse för lärares arbetssituation.

Miriam Lindqvist och Anna Wänerstedt

Högskolan i Borås, december 2010

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
2. SYFTE	2
2.1 Frågeställningar	2
3. BAKGRUND	3
3.1 Teoretisk ram	3
3.2 Lärares ramverk	4
3.2.1 Skolreform	4
3.2.2 Skollag	4
3.2.3 Grundskoleförordningen	5
3.2.4 Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94	5
3.3 Lärares arbetsuppgifter	6
3.3.1 Undervisning	6
3.3.2 Planeringsarbete	6
3.3.3 Fostran	6
3.3.4 Omsorg	7
3.3.5 Tillsyn av elever	7
3.3.6 Möten och konferenser	7
3.3.7 Administrativt arbete	7
3.3.8 Sammanfattning	7
3.4 Arbetstid	8
3.4.1 Reglerad arbetstid	8
3.4.2 Förtroendearbetstid	8
3.4.3 Egen rast	8
3.4.4 Övertid	9
3.5 Stress	9
3.5.1 Vad är stress?	9
3.5.2 Stress hos lärare	9
3.5.3 Sammanfattning	10
3.6 Tidsrapport från Lärarförbundet	10
3.7 Internationell studie om lärares arbetstid	11
4. METOD	13
4.1 Kvantitativ metod	13
4.1.1 Kvantitativ metod i vår undersökning	13
4.2 Undersökningsredskap	13
4.2.1 Loggbok som redskap	14
4.2.2 Enkät som redskap	14
4.3 Urval	14
4.4 Genomförande	14
4.4.1 Utformande av loggbok	15

4.4.2 Pilotstudie.....	15
4.4.3 Loggbok	15
4.4.4 Enkät.....	15
4.4.5 Forskningsetiska principer.....	16
4.4.6 Tillförlitlighet och giltighet	16
4.5 Bearbetning/Analys	16
4.5.1 Loggbok	16
4.5.2 Enkät.....	17
5. RESULTAT	19
5.1 Ryms lärares arbetsuppgifter inom ramen för arbetstiden?	19
5.2 Hur mycket arbetstid tar de olika uppgifterna?	21
5.3 Hur önskar lärare fördela de olika arbetsuppgifterna inom arbetstiden?	22
6. DISKUSSION	23
6.1 Resultatdiskussion	23
6.1.1 Ryms lärares arbetsuppgifter inom ramen för arbetstiden?.....	23
6.1.2 Hur mycket arbetstid tar de olika uppgifterna?	24
6.1.3 Hur önskar lärare fördela de olika arbetsuppgifterna inom arbetstiden?	26
6.2 Didaktiska konsekvenser	27
6.3 Metoddiskussion	28
6.4 Förslag på fortsatt forskning	29
7. REFERENSER	30

BILAGOR

Bilaga 1 - Loggbok

Bilaga 2 – Enkät

1. Inledning

I dagens samhälle debatteras det om lärares arbetstid. Det finns olika åsikter och argument så som arbetstid i skolan gentemot förtroendetid i hemmet, övertid och ineffektivitet. I Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94 2006) finns riktlinjer för vad lärarens arbetsuppgifter innefattar. Genom att ta del av dessa får vi en yttlig men ändå en överblick om vad som inryms. Detta ger en förståelse om att en lärares arbetsuppgifter är omfattande och varierande. Därför är det intressant att undersöka vilka av de olika uppgifterna i lärarnas arbetstid som tar vilket utrymme.

Det som ligger till grund för denna undersökning är vår, studenters, nyfikenhet på vad som innefattas i arbetstiden för en lärare mot grundskolans tidigare år. Som blivande lärare för de yngre åldrarna ser vi det som viktigt att veta vad som förväntas av oss. Under verksamhetsförlagd utbildning, VFU, har vi många gånger mött lärare som anser att de inte hinner med sina arbetsuppgifter. Detta fick oss intresserade att forska vidare inom ämnet och synliggöra vad som innefattas i pedagogens arbetsuppgifter, satt i relation till avtalad arbetstid. I Göteborgsposten¹ publicerades en artikel om arbetsförhållandena på Bergums skola där svidande kritik riktas mot skolans arbetsformer. Nygren belyser lärarnas otillräckliga arbetstid. På skolan finns en konflikt gällande innehållet i de arbetsreglerade 35-timmars tjänsterna. Lärarna på skolan har blivit tilldelade fler arbetsuppgifter som ska utföras inom den ordinarie arbetstiden.

En annan artikel, vilken visar ett annat perspektiv, får oss att fundera över lärares möjligheter inom arbetet. Artikeln skildrar möjligheter som Bergums skola ej verkar använda. För studien blir detta intressant då de visar på en pedagogisk problematik som inte är i fokus för studien men som ändå bör beaktas eftersom den påverkar lärares vardag. Nossebro skola har genomgått en radikal förändring. Från att ha varit den skola med näst lägst resultat, i flera mätningar, på elevers kunskap har de nu vänt trenden. Det tog tre år. Det är intressant att se hur förändringen gjordes då lärare omorganiserades, en omorganisation med samma budget, samma styrdokument, samma personal och inom den ordinarie arbetstiden. Det som gjordes var att använda sig av metoder hämtade från den senaste forskningen.² Det som gör detta intressant för vår studie är att omorganisationen ledde till lyckade resultat bland eleverna. Lärarna i Nossebro lyckades med detta inom ramen för sin arbetstid, den tid som annars är känd för att inte räcka till. Stukát (1993, s.7) pekar på att avstånd mellan yrkesverksamhet och forskning bör minskas. Detta är något som Nossebro skola har gjort genom att låta verksamheten utgå från den senaste forskningen.

Vår studie utgår ifrån lärares arbetsuppgifter och från de åtaganden det innebär. Vi har valt att avgränsa undersökningen till lärares arbete i år 1-3 med fokus på tid. Resultatet av studien visar vart lärares tid tog vägen.

¹ Nygren Per, artikel: Bergums skola stängd – elever hemskickade. Publicerad: 2010-04-16, Göteborgs-Posten

² Leijnse Emma, artikel: När skolan är som allra bäst. Publicerad: 2010-10-10, Sydsvenska Dagbladet

2. Syfte

Vårt syfte med denna undersökning är att synliggöra lärares verkliga arbetstid satt i relation till den tid de får betalt för. Vår förhoppning är att få reda på vad i lärares tjänst som tar vilken tid.

2.1 Frågeställningar

- Rymms lärares arbetsuppgifter inom ramen för arbetstiden?
- Hur mycket arbetstid tar de olika uppgifterna?
- Hur önskar lärare fördela de olika arbetsuppgifterna inom arbetstiden?

3. Bakgrund

Detta kapitel innehåller en förklarande text om studiens teoretiska grund som är ramfaktorteorin. I vår studie har vi som syfte att synliggöra lärares verkliga arbetstid satt i relation till den betalda arbetstiden. I bakgrundskapitlet redogörs och definieras lärares ramverk och dess olika faktorer, vilka ligger till grund för en lärares tjänst. Ramarna i skolans värld, som består av bland annat lagar och regler, utgör en begränsning. Varje begränsning kallas inom ramverksteorin för en faktor. Några exempel på olika faktorer för skolans ramverk är skollag, läroplan och arbetstid men kan också vara olika arbetsuppgifter. Varje faktor är den del av ramen som styr skolans verksamhet. Skolans ramverk utgör begränsningar och det är inom ramen som också möjligheterna finns. I ramverksteorin studeras inte hur det ska fungera utan hur det fungerar, med andra ord – det som är praktiskt möjligt. Vidare i kapitlet ges en inblick i de olika arbetsuppgifter som berör en lärares arbete samt lyfter frågor gällande stress. Det redogörs också för tidigare forskning inom ämnet, genom en rapport om lärares arbetstid samt en internationell studie om läraryrket.

3.1 Teoretisk ram

Studiens teoretiska bakgrund är ramfaktorteorin. Denna teori är grundad av och starkt förknippad med Ulf P. Lundgren som var den person som tydligt uttryckte dess definition (Imsen 1999, s.308). Teorin är sedan vidareutvecklad efter olika användares behov men vi har valt att använda oss av grundkonstruktionen. Grunden i teorin är att situationer anpassas efter ramen och dess faktorer. Med ramen menar vi det som innefattar och utgör en begränsning i läraryrket. I denna studie är grunden lärares tjänst. Begreppet ramar kan då innefatta skolans ekonomi, uppbyggnad, normer, lokaler, läromedel, lagar och bestämmelser för skolan. Dessa delar är alla olika faktorer i ett ramverk. Vi väljer att likna ramverket med en mjölkkartong. Mjölkkartongen är den fasta och bestämda som innehållet måste förhålla sig till. Varje sida på kartongen och varje material som används för att skapa den, utgör olika faktorer i mjölkkartongen. Tillsammans bildar de ett ramverk, ett mjölkpaket. Mjölken inuti anpassar sig och förhåller sig till kartongen men kan ta uttryck på olika vis. Det kan vara mycket mjölk, gammal, frusen och så vidare. En lärare kan liknas med mjölken i paketet som förhåller sig till de olika faktorer som utgör paketet, lärarens tjänst. Faktorerna är alla bitar som tillsammans utgör en lärares tjänst.

Det som sedan görs med ramfaktorteorin är att granska vad som är möjligt efter teorins förutsättningar. Ett exempel är att studera hur mjölken kan agera vid en faktor som yttre kyla i relation till de tidigare faktorerna. I en lärartjänst kan detta innebära att viktiga mål i en ramverksstudie kan vara att se hur statens åläggande påverkar det som sker i klassrummet (Lundgren 1984, s.36). I vår studie vill vi undersöka vilken arbetstid lärare arbetar och vilka arbetsuppgifter som tar olika tidsspann. Det vi vill studera är det verkliga, med andra ord det praktiskt genomförbara. Alltså studera hur det är och inte hur det är tänkt att vara.

”Ramfaktorteorin tar inte sikte på de formellt uppställda målen, utan på det som är praktiskt möjligt. Därigenom kommer man verkligheten en bit närmare när det gäller att förstå varför undervisningen blir som den blir” (Lundgren 1984, s.37). Detta citat förklarar ramverksteorins grund. Den utgår från det som är praktiskt möjligt inom den ram som finns, med dess faktorer, exempelvis ekonomiska resurser och organisationsrelaterade begränsningar. Vår studie görs på det genomförbara inom den ram som finns för skolan och läraretjänster. Teorins plattform bygger på de olika faktorer som finns för exempelvis en lärartjänst. En lärare behöver förhålla sig till faktorerna som styr skolans verksamhet, till exempel skollagen, läroplanen, arbetstidsbestämmelser, där dessa utgör de möjligheter och begränsningar som lärare ska ta hänsyn till. Ulf P. Lundgren skriver att ramverksteorin utgår från ett begränsat

pedagogiskt arbete där ramverket och dess faktorer utgör begränsningarna. Det går inte att säga vad som kommer att ske inom ramarna enbart med kunskap om dem, det går endast att uttala sig om vad som är möjligt inom begränsningarna (Lundgren 1984, s.70). Det innebär att för att vi ska kunna studera det som är möjligt behövs kunskap om faktorerna och ramen. Enbart kunskap om ramen är inte tillräcklig. Ramverksteorin studerar det som kan ske inom ramens begränsningar så det krävs kunskap om att se det som verkligen sker och vilken/vilka faktorer som påverkar detta. Ramverksteorin delas in i olika kategorier efter faktorer. Dessa är det pedagogiska ramsystemet; de administrativa ramarna, de resursrelaterade ramarna, de organisationsrelaterade ramarna samt ramarna med anknytning till eleverna och deras kulturella bakgrund (Imsen 1999, s.308-309). Dessa olika delar samspelar med varandra i mönster som är bestämda. Därför blir det av stor vikt att undersöka vilka faktorer lärarna själva kan påverka och vilka som är fasta (s.309). I vår studie har vi valt att förhålla oss till alla faktorer som en ram och det är inom den ramen som studien utförs.

I vår studie har vi som syfte att synliggöra lärares verkliga arbetstid satt i relation till den betalda arbetstiden. För att redogöra och definiera lärares ramverk krävs insikt i vad som kan innefattas i ramverket. För att vi ska finna alla bitar som påverkar lärares tjänst krävs en del efterforskning. Detta innebär att många källor behöver granskas och sammanställas för att få en heltäckande arbetsbeskrivning för lärare. Ramverkets definition innebär alltid att personen som definierar det avgränsar och värderar de olika påverkningarna. Detta innebär att ramen aldrig är absolut och fullständig utan är en tolkning. Skolans ramverk bygger på många olika lagar och regler som lärare arbetar efter. Dessa konstaterar vi är skollagen, grundskoleförordningen och läroplanen, Lpo 94. Lärare ska förhålla sig till arbetsuppgifter och arbetstid. Alla dessa utgör en ram för skolans verksamhet. De ger lärarna möjligheter och begränsningar. Studiens syfte är att se det som sker i verkligheten. Det speglar det som är praktiskt möjligt för lärarna inom ramarna. Något som vi tycker är intressant är att se vad som tar vilken tid i en lärares tjänst. För att se detta bör vi först studera det ramverk som ytterst styr arbetet, detta för att få en förståelse för det undersökta. Vidare i bakgrundskapitlet redogörs för olika delar som i studien är faktorer som definierar lärares ramverk.

3.2 Lärares ramverk

Det som styr skolan och lärares arbete kan kallas för ett ramverk. Lärares ramverk hittas i skollagen, grundskoleförordningen samt läroplanen men kan dessutom styras av allmänna bestämmelser i kommuner och landsting. Innehållsmässigt finns det även ett ramverk för respektive ämne i de olika kursplanerna. Skolan som institution innefattas av Sveriges riksdag. Följande text behandlar de övergripande ramarna som definierar en lärares tjänst i år 1-3.

3.2.1 Skolreform

I skrivande stund pågår en omfattande skolreform med exempelvis förändrad lärarutbildning, ny betygsskala, ny läroplan och förändrad skollag. För skolan innebär detta förändringar och tid för implementering för att verkställa den förändrade pedagogiken.³ Vi anser att detta troligtvis inte får några större konsekvenser för vår studie, på grund av att den utförs innan reformen sker.

3.2.2 Skollag

Skollagen, som är stiftad av Sveriges riksdag, innehåller de grundläggande bestämmelserna om utbildningen inom alla skolformer. Lagen anger övergripande mål för utbildningen samt övergripande riktlinjer för hur skolans verksamhet ska utformas. I skollagen finns bestämmelser om vilka grundläggande krav som ställs på kommunerna. Där finns också bestäm-

³ Tillgänglig: 2010-12-21 <<http://www.skolverket.se/sd/d/3362>>

meler som är riktade till elever och föräldrar, nämligen sådana som rör skolplikt och rätten till utbildning (Utbildningsdepartementet 1985).

Den 1 augusti 2010 beslutades det att Sveriges skolor ska, från och med 1 juli 2011, följa en ny skollag, nämligen skollagen 2010:800.⁴ Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet skiljer sig från den andra. De största förändringarna för grundskolan är rektorn och förskolechefens ansvar, rätten till kunskap och särskilt stöd, skolplikten och rätten till utbildning. Det har och också gjorts förändringar angående skolskjuts, tillsyn, sanktioner, trygghet och studiero. I skrivande stund är förändringarnas utförande inte fast beslutade. Skollagen 2010:800s kapitel 1-7 är gemensamma för alla eller flera verksamheter, medan kapitel 8-22 täcker utbildning inom olika skolformer och fritidshem. Kapitel 23-29 redogör för tillsyn, överklagande med mera.

3.2.3 Grundskoleförordningen

Grundskoleförordningen är en förordning som är underordnad Sveriges rikets lagar och som beslutas av Sveriges regering. Den berör den gemensamma skolan med nio årskurser där alla är obligatoriska (Svenska Akademien 2009, s.940,1077). I förordningen (Grundskoleförordningen 1994) finns det paragrafer som indirekt och direkt berör lärartjänsten i läsår 1-3. De direkta direktiven är att läraren ska bedriva frilufsverksamhet, vara med och utarbeta arbetsplanen som med jämna mellanrum ska utvärderas och omarbetas. Läraren ska vara med på elevvårdskonferenser för berörda elever. Varje elevgrupp ska med lärare ges tillfälle att behandla frågor med gemensamt intresse.

I Grundskoleförordningen (1994) står det också att lärare ska vara med och skapa samt upprätthålla ordningsregler för skolan. Då elever har ett olämpligt beteende ska läraren uppmana dem att ändra detta. Kvarstår beteendet ska de kontakta vårdnadshavare. Information om elevers skolgång ska läraren fortlöpande informera vårdnadshavare och elever om. Minst en gång per termin ska ett utvecklingssamtal hållas där en skriftlig individuell utvecklingsplan skrivs utifrån läroplan och kursplanemål. Lärare ska i år 3 använda sig av nationella ämnesprov för svenska, svenska som andraspråk samt matematik.

3.2.4 Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet är en gemensam läroplan för grundskolan, sameskolan, specialskolan samt särskolan. Från och med 1 juli 2011 planeras en ny läroplan träda i kraft, Lgr 11. Läroplanen, som de verksamma lärarna följer, detaljstyr inte lärarnas arbete utan ger dem riktlinjer för arbetet i skolan. Den innehåller mål som eleverna ska uppnå samt vilka mål undervisningen ska sträva mot. Kraven från staten, och även de krav som elever och föräldrar kan ha på skolan, berörs i läroplanen. Lärare i skolan arbetar efter två typer av mål; mål att sträva mot samt mål att uppnå (Lpo 94 2006). Läroplanen uttrycker inte specifikt vad en lärare har för uppdrag utan beskriver mer generellt om framförallt skolans uppdrag och ansvar. Läraren ingår i begreppet skolan. Det finns flera åläggande där rektor bär ansvar men där läraren är med och verkställer. Detta tror vi innebär svårigheter att fastställa lärarens ansvar i Lpo 94. För lärare i de tidigare åren gäller samma läroplan som för övriga årskurser i grundskolan. Studien innefattar endast lärare i de tidigare skolåren.

I läroplanen (Lpo 94 2006, s.11-17) står det att läraren ska diskutera samhällets värdegrunder med elever. De ska tillsammans uppmärksamma olika värderingar och uppfattningar. Elever och lärare ska tillsammans skapa regler för miljön på skolan. Dessa ska synliggöras för vårdnadshavare och ligga till grund för ett samarbete i fostran av eleven. Lärare och

⁴ Tillgänglig: 2010-12-21 <<http://www.skolverket.se/sb/d/3885/a/20552>>

vårdnadshavare ska samarbeta kring elevens skolsituation. Som lärare är en uppgift att samverka med övrig skolpersonal och motverka kränkande behandling. De ska i sin undervisning utgå från varje enskild individ. Samverkan ska ske kollegor emellan för att nå utbildningsmålen. Dessutom ska samarbete med förskoleklass, skola och fritidshem utvecklas. Medverkande till mottagande av elever vid skolbyte är lärares ansvar. Lärare ska berika skolans verksamhet förankrat i samhället. De ska genomföra utvecklingssamtal och utföra muntliga och skriftliga utvärderingar som redovisas för eleven, vårdnadshavare samt rektor.

3.3 Lärares arbetsuppgifter

Det som ligger till grund för innehållet i detta avsnitt är en sammanställning av de olika uppgifter som vi funnit att en lärare är ålagd att göra. Dessa sysselsättningar är alla faktorer och delar i en lärares ramverk. Arbetsuppgifterna går att dela in i olika kategorigrupper; undervisning, planeringsarbete, fostran, omsorg, tillsyn av elever och administrativt arbete.

3.3.1 Undervisning

Undervisning är en central roll i lärartjänsten. Det definieras som ”förmedling av kunskaper i organiserad form” (Svenska Akademien 2009, s.3382). Undervisningstid innebär arbete som utförs av elever under lärares ledning. Lärare och elever ska tillsammans planera innehållet (Grundskoleförordningen 1994, Kap 1, 2§). Att vara en bra lärare definieras utifrån det som görs inne i klassrummet i arbetet med elever. Under senare tid har skolans fokus förflyttats från undervisning till allt det som finns runt omkring. Det har under åren kommit fram nya uppgifter förutom undervisning som lärare ska uträtta (Nordäng 2002, s.115, 127). Dagens läraryrke kräver fler och nya former av yrkesutövande där den traditionella lärarrollen med en lång historia inte räcker till. Nu krävs nya och många förmågor för de arbetsområden och arbetsuppgifter för denna tid. Detta bidrar till en förändrad lärarroll (Berg 1999, s.34).

3.3.2 Planeringsarbete

Planeringsarbetet ser vi som ett varierande arbete. Det handlar om förarbete, efterarbete, tillverka undervisningsmaterial och att organisera men även att skaffa förkunskaper inom olika ämnen. Andra delar som en lärare behöver ta hänsyn till i sitt planeringsarbete kan vara elever med särskilda behov. Det kan också innefatta samplanering med andra i exempelvis arbetslaget. Omfattningen av planeringsarbetet kan vara varierande (Gannerud 2001, s.70-71).

3.3.3 Fostran

Något som alltid har varit en del av lärartjänsten är fostran av elever. Bergem (2000) belyser skolans uppgift att fostra, det vill säga påverka eleverna i deras grundläggande värderingar. Detta är något som också står tydligt i skolans läroplan under grundläggande värden (Lpo 94 2006, s.3). Aldrig tidigare har lärare föreskrivits så stort ansvar för elevers fostran som i dagens skola. Förr i tiden var fostran en självklar uppgift för hemmet då skolans uppgift endast var kunskapsförmedling. Nu har skolan som uppgift att fostra, handleda och kunskapsförmedla (Bergem 2000, s.83-84, 95-96). Vi menar att detta kan innebära att lärare i dagens skola påverkar elever mot ett positivt socialt beteende där personlig mognad eftersträvas.Handledning kan ske på många olika sätt men det handlar om att ge elever konstruktiv kritik. Några exempel på detta är att ge eleverna praktiska redskap hur de kan reda ut konflikter. Som lärare kan du vägleda genom att kommentera och själv visa på strategier. Du kan vara uppmuntrande och fungera som stöd. I skolans uppdrag att fostra ingår också att visa på rätt och fel i etiska situationer.

3.3.4 Omsorg

Det finns ett samband mellan elevers lärande och deras emotionella situation. Om eleverna mår bra och känner sig trygga har de större möjlighet att inhämta kunskap. Läraren är en betydelsefull vuxen för eleverna och relationen dem emellan är viktig för arbetsklimatet. Vi kan även se tydliga indikationer om att lärarens relation till sina elever har betydelse för lärarens arbetsglädje. Den skapar motivation i arbetet. Omsorg om elever är en viktig del av lärandet och blir därför en relevant arbetsuppgift för läraren. Detta är något som kallas för osynligt arbete. Osynligt arbete är något som görs och måste göras av lärarna men som oftast inte finns inplanerat i arbetstiden (Gannerud 2001, s.180-182).

3.3.5 Tillsyn av elever

Gannerud och Rönnerman (2007, s.129-130) uppmärksammar att läraryrket innebär många olika typer av uppgifter. Många av dessa är nödvändiga för att klara av vardagen i barngruppen. Exempel på detta är bambavakt (matvakt) och rastvakt. Nordänger (2002, s.63-64) belyser en annan del av tillsyn där lärarna, trots att de inte är fysiskt närvarande vid elevers rast, vakar och känner ansvar för eleverna. De är ständigt redo att ingripa om något inträffar.

3.3.6 Möten och konferenser

I en lärartjänst ingår möten. Många av dem är beordrade av skolledning men flera av dem är på initiativ av lärarna själva. Ett beordrat möte som ofta sker på skolorna är arbetslagskonferens. Det är vanligt att någon av lärarna i varje arbetslag fungerar som samordnare på skolan. Klasskonferens är något som sker varje termin. Detta är ett möte mellan lärare, skolledning och personal från elevhälsoteamet. Andra möten som genomförs är arbetsplatsträffar och möten i diverse utvecklingsgrupper. Även informella möten genomförs. Det kan vara kontakter med annan personal, föräldrar eller andra instanser där samarbete förekommer (Gannerud, Rönnerman 2007, s.78-80). Enligt Grundskoleförordningen (Kap.7, 2§) ska utvecklingssamtal äga rum minst en gång per termin. Ett utvecklingssamtal är ett möte om elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling samt hur den bäst stöds. Utvecklingssamtalet sker mellan lärare, elev och dess vårdnadshavare.

3.3.7 Administrativt arbete

Lärare idag har administrativa arbetsuppgifter. Det kan vara ansvar för ekonomi, schemaläggning, beställning, datatekniska uppgifter och vikarieanskaffning. Dessa administrativa uppgifter önskar lärare delegera bort då de kan utföras av annan kategori av personal (Läraryrket 2004, s.43). Samtal med föräldrar sker lite nu och då. En del av dem förekommer under en längre tid och vid, för läraren, olämpliga tidpunkter. Med jämna mellanrum informerar lärare föräldrar om elevers utveckling och arbete genom ett så kallat veckomeddelande (Lindqvist 2002, s.82).

3.3.8 Sammanfattning

Gemensamt visar lärares uppgifter på en komplex verklighet med många olika typer av arbetsuppgifter. Det centrala innehållet i en lärartjänst är arbete med undervisning, planering, fostran, omsorg, tillsyn av elever och administrativt arbete. Tillsammans utgör de uppgifter som ska inrymmas i den betalda arbetstiden. Lärares sysselsättningar är många och av olika karaktär. Undervisning och planeringsarbete är de sysslor som främst är förknippat med yrket. Enligt tradition har dessa sysslor utgjort tjänsten. Litteraturen skildrar en förändrad lärarroll där även andra sysslor tar plats. Dessa kan vara fostran och omsorg. Tillsyn av elever samt administrativt arbete är även de sysslor som i stor utsträckning har blivit delar av läraryrket.

I ramfaktorsteorin är undervisning, planering, fostran och omsorg självklara faktorer i skolans ram medan tillsyn av elever och administrativt arbete är av den karaktär att de inte är

självklara som en styrande faktor i ramen. De är däremot praktiskt nödvändiga för en fungerande verksamhet och blir därför en del av ramen. Att ta reda på vad i en lärares tjänst som tar vilken tid, vilket är syftet med studien, innebär att en avgränsning och kategorisering behöver ske. Detta för att sedan kunna undersöka kategoriernas tidsåtgång. Det är också relevant att ha en förståelse för de olika sysslornas innebörd för att inse det komplexa arbete lärare ställs inför. För att kunna svara på de frågeställningar som studien bygger på behöver lärares arbetsuppgifter klargöras. Rymts lärares arbetsuppgifter inom ramen för arbetstiden? Hur mycket tid tar de olika uppgifterna och hur önskar lärare fördela dem på arbetstiden? I kommande kapitel redogörs för lärares arbetsvillkor relaterat till arbetstiden.

3.4 Arbetstid

I en lärartjänst finns det olika typer av arbetstid. Dessa är reglerad arbetstid, förtroendearbetstid, egen rast samt övertid. Nedan redovisas vad dessa innebär.

3.4.1 Reglerad arbetstid

En heltidstjänst som lärare innefattar 1360 timmar per år. Den reglerade tiden ska innefatta de flesta arbetsuppgifterna. Det är arbetsgivaren som förfogar över denna tid. Här ska undervisning, planering och utvärdering ske. Denna tid ska även inrymma samverkan, utveckling, administration, föräldramöte, för- och efterarbete, oförutsedda händelser och kompetensutveckling som är ungefär 104 timmar per lärare och år (Läraryrket 2009, s.2). Den reglerade arbetstiden för lärare kan se ut på olika sätt.

Den vanligaste formen, för lärare för skolans tidigare år, är ferietjänst vilket innebär en längre period av ledighet, anpassad efter elevers lov (Läraryrket 2008, s.4). Denna tjänst innebär att de 1360 timmarna fördelas på 194 arbetsdagar. Av dessa timmar ingår ungefär 400 timmar förtroendearbetstid. Detta innebär en arbetsvecka på cirka 45 timmar. En annan arbetsform är semestertjänst. Den innebär att 1360 timmar fördelas på 220 arbetsdagar. Denna form följer arbetstidslagens rekommendationer för heltidsarbete. Vanligast är 40 timmars arbetsvecka (Läraryrket 2004, s.11).

3.4.2 Förtroendearbetstid

Förtroendearbetstid är den tid läraren själv förfogar över. I denna ska spontana kontakter, viss egen fortbildning och enskilt för- och efterarbete ingå (Läraryrket 2009, s.2). Förtroendearbetstid kan läraren själv bestämma plats och innehåll för inom ramen av vad den inrymmer (Läraryrket 2004, s.11).

3.4.3 Egen rast

Juridiskt definieras rast som den tid då arbetstagaren har möjlighet att befinna sig utanför arbetsplatsen. Lärare har, liksom alla andra som arbetar mer än 5 timmar per dag, rätt till 30 minuters lunchrast (Utbildningsdepartementet 1994, Kap.1, 2§). För Nordämnena (2002, s.13-14) har raster och mellanrum varit betydelsefullt och något hon sett fram emot under arbetsdagen som lärare. Många av de lärare som ingår i hennes studie, "Lärares raster – Innehåll i mellanrum", tar inte ut sin rast. Lärare har vanligtvis ett intresse av att ha egen rast men det är inte alltid möjligt. Studien visar att när elevernas rast startar är läraren oftast kvar i klassrummet och finns tillgänglig. Denna tillgänglighet utnyttjas främst av elever som har frågor, vill berätta något, vill ha omsorg eller vill ha egentid med läraren. Tiden utnyttjas även åt samtal med kollegor rörande olika pedagogiska och didaktiska frågor. Lärare utnyttjar också tiden till att återställa och förbereda lektioner. Oftast är det många små uppgifter som lärare utnyttjar rasten till (Nordämnena 2002, s.46-64). Gannerud (2001, s.70) påstår att det är vanligt att lärarens privata och professionella liv flyter ihop.

I studien intervjuas ett antal lärare som av andra pedagoger anses som goda förebilder inom yrket. Några av de likheter som återfinns i intervjuerna är lärarnas ambition att ta egen rast. Dessa lärare väljer också att främst fokusera på undervisning och har därför inte i lika stor utsträckning extra uppgifter (Nordäng 2002, kap. 5).

3.4.4 Övertid

Övertid är den tid som går utöver arbetstidschemat och ersätts generellt med pengar. För att övertiden ska vara godkänd måste den vara beordrad eller godkänd i efterhand. Övertiden är alltså till för situationer som är oförutsedda. Det går därför inte att planera så att övertid blir tvunget. För att få giltig övertid behövs ett schema som visar ordinarie arbetstid. Övertiden behöver bokföras. För ferieanställda existerar inte förskjuten arbetstid. Detta innebär att tid som kommer till inom 14 dagar räknas som övertid. Om lärare redan 14 dagar innan vet att övertid blir nödvändigt bör en omplanering ske. Tiden ska täckas in i ordinarie arbetstid. Lärare uppmanas av Lärarförbundet att kräva sin rätt. De anser att övertid ska vara övertid och inget annat (Lärarförbundet 2009, s.3).

3.5 Stress

Det kommande delkapitlet är uppdelat i tre delar där första delen behandlar vad stress är. Det andra avsnittet berör lärares stress på arbetsplatsen. Detta avsnitt redogör för aktuell forskning om lärare och stress. Den tredje och sista delen är en sammanfattning av de två tidigare delarna och knyter an till vår studies syfte.

3.5.1 Vad är stress?

Heilig (2005) beskriver stress som ”en yttre fara som hotar organismens liv eller hälsa” (s.131). Detta anses vara den vanligaste anledningen till att kroppens stressfaktorer sätts igång. Att skydda sig själv mot olika faror handlar om människans överlevnad. Rädsla kan vara en faktor som på ett ohälsosamt sätt leder till stress. Det visar sig i praktiken i olika fysiska och psykiska sjukdomar, positivt eller negativt (s.137). När rädsla och stress uppkommer aktiveras ett ämne i kroppen som kallas för glukokortikoider. Det är steroidhormoner vilka har en viktig effekt på kroppen. Om det blir för mycket glukokortikoider får kroppen svårt att reglera hjärnans olika aktiviteter, exempelvis hypofysen som kontrollerar utveckling och tillväxt och hippocampus som kontrollerar minnet. Vid stress och vid för stor belastning, kan dessa slå ut systemet och leda till negativ återkopplingsreglering. Kapaciteten att reglera funktionen slås ut och en ond cirkel tar sin början. Hur bra återkopplingen fungerar är något som varierar från individ till individ (s.138-140). Hög grad av stress i yrket kan leda till utbrändhet, depression, sämre arbetsförmåga, frånvaro och dålig arbetstrivsel. Det kan till och med leda till beslut om att lämna arbetet (Kokkinos 2007).

3.5.2 Stress hos lärare

En internationell studie (Kyriacou 2001) som handlar om stress hos lärare belyser det faktum att de arbetar i ett utsatt och stressat yrke. Studien är gjord i Kanada med hjälp av 951 lärare i grundskolan och i gymnasieskolan. Syftet är att undersöka hur lärares tro på den kollektiva förmågan kan påverka deras stress i arbetet. Den är genomförd med enkät som metod. Forskningen visar på att det är ett stressigt yrke att vara lärare (s.27-35) vilket vår genomgång av lärarens arbetsuppgifter också belyser (se kap. 3.3). Lärarförbundet (2004) redovisar i rapporten ”I rättan tid” att stressen är närvarande även bland lärare i den svenska skolan. Stressen inverkar på insatser, psykisk och fysisk hälsa samt arbetstillfredsställelse (Kyriacou 2001, s.27-35). Caprara, Barbaranelli, Borgogni och Steca (2003) hävdar att stressfaktorn i lärares yrke inte nödvändigtvis måste vara hög. Med stöd av skolpolitiken, skolledare och kollegor emellan går detta att ändra. I studien angående lärares stress (Kyriacou 2001) framgår det att lärarnas trivsel i skolan hänger samman med deras prestationer,

engagemang och frånvaro, över deras fysiska och psykiska hälsa. Detta gör det intressant att lyfta aspekter som: känner lärarna att de hinner med det som ska göras under en dag?

Kyriacou definierar lärares stress som en upplevelse av negativa känslor som följs av en lärares arbete och kopplas samman med lärares ineffektivitet och låga elevresultat (s. 27-35). Följder av lärares arbetsrelaterade stress kan vara utbrändhet, depression, dålig prestanda, frånvaro, låga nivåer av arbetstillfredsställelse och beslut om att lämna yrket. De är alla allvarliga och omfattande följder av stress i läraryrket (Kokkinos 2007). De två största faktorerna till stress är tidspress med arbetsbelastning och elever som har dåligt beteende. Studiens utfall blir att det inte skiljer nämnvärt mellan gymnasielärare eller grundskolelärares upplevelse av stress. Det skiljer inte heller mellan småstadsskola eller skola i storstad. Storleken på skolan verkar inte heller vara av avgörande betydelse. Studien visar däremot en skillnad i kvinnors och mäns upplevelser av stress. Kvinnor är generellt mer stressade än vad män är. Kvinnor upplever där en större emotionell utmattning än vad män gör.

Bakker, Hakanen, Demerouti och Xanthopoulou (2007) visar att tillit till kolleger ökar trivsel och minskar stress, särskilt i skolor med dåligt elevbeteende. Studien om lärares stress (Robert 2010) visar att stressen, bland lärarna för undervisningen, inte minskas med hjälp av ett större kollektivt ansvar. Däremot gör lärare vinster i arbetet mot stress i att kollektivt samarbeta med dåliga elevbeteenden. Det framkommer att stöd från handledare, skolledare och arbetskamrater gör det enklare att hantera svåra förhållanden, isynnerhet med tanke på elever med dåligt beteende. Genom detta stöd är det lättare för lärare att känna arbetstillfredsställelse vilket kan bidra till en stabilare och mer motiverad arbetskraft. Det går nu att fastställa att stress är ett problem i läraryrket som kan få stora konsekvenser. Robert (2010) fastslår, i frågor rörande elevers dåliga beteende, att lärares känslor om kollektivt ansvar och stöd inte nödvändigtvis tar bort själva beteendet. Det visar dock på lärares minskade stresskänslor.

3.5.3 Sammanfattning

Stress är en yttre negativ påverkan som hotar människans hälsa. Den kan ha positiva eller negativa konsekvenser. Nationella rapporter och internationella studier pekar på att läraryrket är ett arbete där stress finns. Stor mängd av stress i en lärares arbetssituation kan leda till utbrändhet, depression, sämre arbetsförmåga, frånvaro och dålig arbetstrivsel. I vår studie, som behandlar lärares arbetstider och arbetsuppgifter, blir stressfrågor intressanta då dessa indirekt rör studien då vi kan förmoda att även några av lärarna i vår studie är påverkade av stress. Läraryrket är komplext på grund av att det innehåller många delmoment och för att arbetstiderna ibland är svåra att avgränsa. Forskning och lärare är eniga om att läraryrket är utsatt för stress och vi tror att detta är något som även vi kan möta i vår studie.

3.6 Tidsrapport från Lärarförbundet

Lärarförbundet (2008) beskriver lärarnas arbetstid som problematisk. År 2008 skickades en enkät slumpvis ut till 3575 yrkesverksamma lärare för fritidshem, förskola, grundskola samt gymnasium gällande arbetstiden. 2184 personer besvarade enkäten. I resultatet för grundskolelärares redovisas att 72 procent av dem har en ferietjänst, 7 procent semester-tjänst och 1 procent en annan anställningsform. Att som lärare bestämma själv när arbetssysslorna ska utföras kan 56 procent alltid eller oftast göra. 35 procent av lärarna kan ibland bestämma det. De som uppger att de aldrig kan bestämma över arbetssysslorna är lärare med semester-tjänst. 72 procent av respondenterna uppgav att det fanns arbetsuppgifter inom yrket som kunde delegeras bort till annan personalkategori. De sysslorna som helst delegerades bort var arbete med administrativ karaktär, städ- och vaktmästeriuppgifter samt uppgifter i samband med lunchen.

I enkäten fanns en fråga om lärarna känt olust att gå till arbetet på grund av för mycket att göra. Där uppgav 29 procent att de ofta haft det under de senaste 12 månaderna medan 57 procent har haft den känslan ibland (s.2-7). Av enkätundersökningen framgår att över hälften aldrig, sällan eller ibland kan utföra sitt läraruppdrag inom ramen för arbetstiden. Detta är något som lärare med semestertjänst oftare hinner med än de med ferietjänst. Många av lärarna påstår att de har svårt att hinna med privatliv och fritidsaktiviteter på grund av arbetssituationen. Endast en tredjedel av lärarna tar ut de pauser och raster de har rätt till medan två tredjedelar tar egen rast ibland, sällan eller aldrig. Orsaken till utebliven paus uppges främst bero på kontakten med elever, föräldrar eller kollegor, förberedelse av kommande lektion eller administrativa uppgifter som måste göras. Lärarna för grundskolan har ett tidspressat arbetsschema där många av dem önskar att innehållet ska vara dialogkopplat mellan lärare och dess chef. De vill också att arbetsuppgifterna ska hanteras genom centrala rambestämmelser (s.9-13).

3.7 Internationell studie om lärares arbetstid

I England har lärares långa arbetstider och det intensiva arbetet lett till en svår problematik (Gunter, Rayner & Thomas 2005). Få utbildar sig till lärare och många av de nyutbildade lämnar yrket inom de tre första åren. Detta innebär en lärarkår som är åldrande och där det finns ont om yngre förmågor som kan ta efter vilket leder till brist på behöriga lärare. Anledningen till detta tycks vara den höga arbetsbelastningen, de långa arbetstiderna och den låga lönen. Främsta orsaken är arbetsbelastningen och arbetstiden. Problematiken har uppmärksammas av Englands regering och ett förändringsarbete, kallat remodellering, har påbörjats för att förändra situationen.

Remodellering säkrades år 2003 med nationella avtal och facket med hjälp av regering och arbetsgivare. Ett av det största målet med detta förändringsarbete var att minska arbetstiden genom att lösgöra lärare till att fokusera på undervisning och lärande, därigenom att minska mycket av det administrativa arbetet. En viktig strategi innebär att öka de typer av tjänster som utgör stödpersonal för lärarna. Det kan vara kontorister, assistenter, tekniker och klassrumsassistenter. Tanken är att sådan personal ska kunna avlasta lärares arbetsbörda. Från och med i september 2003 var skolorna tvungna att överföra administrativa uppgifter från lärare till såkallad stödpersonal. Från 2005 är lärarna garanterade tid för planering, förberedelse och utvärdering (s.1). Skolan i England har och håller på att genomgå en stor reform med tydliga försök att förändra de kulturella normerna och traditionerna, då reformen omfattar hela skolans arbetskraft (s.2).

Innan den stora förändringen genomfördes, skedde en pilotstudie i 32 av Englands skolor. Pilotstudien pågick under ett år med start våren 2002. Skolorna fick finansieringshjälp för så kallad stödpersonal (ej lärare). De deltagande skolorna utarbetade handlingsplaner. I åtta av skolorna har fallstudier gjorts där lärarna under arbetets gång har svarat på enkäter och deltagit i intervjuer. Det har även insamlats data genom dagboksskrivande och observationer. När materialet sammanställdes och jämfördes från 2002 till 2003 kunde en minskning av arbetstid rapporteras: 3,7 timmar i veckan för lågstadielärare, 1,2 timmar i veckan för gymnasielärare och 3,5 timmar i veckan för speciallärare. Det kunde också redogöras för minskad belastning på kvällar och helger. Grundskollärare redovisar att de under 2003 ägnade 42 procent av sin arbetstid till undervisning och att de ökat det pedagogiska arbetet med 0,2 procent (s.2).

En markant nedgång av tid som ägnas åt uppgifter som andra (ej lärare) kan göra på skolan skildras mellan 2002 och 2003. Resultatet från grundskolan och särskolan tyder på att upp-

gifter som överförts till stödpersonal, så kallade ”quick wins”, är snabba lösningar som ger effekt. Förutom att minska arbetstimmar var projektets syfte att öka lärarnas arbetstillfredsställelse (s.4). Uttalandena om tillfredsställelse hos lärarna var höga på samtliga pilot-skolor men högst i särskolan. Sambanden mellan arbetstid, trivsel och motivation är komplexa. Motiverade människor som har glädje av sitt arbete väljer att jobba många timmar, samtidigt som många arbetstimmar är kopplade till lägre arbetstillfredsställelse, motivation och trivsel. För gymnasieskolan fanns ett signifikant samband mellan förändringen av minskade arbetade timmar och arbetstillfredsställelse (s.5).

Det viktigaste som framkom i studien var att alla klasslärare rapporterade minskad arbetstid. Det fanns bevis för ett förändrat innehåll i lärartjänsten. Lärarna var positiva till att använda stödpersonal såsom klassassistenter. Arbetstillfredsställelse och arbetade timmar har vaga samband och fortgår att vara en komplex fråga. Studien syftar till att lärarna ska göra de arbeten som de är utbildade för och att de ska känna sig mer tillfreds med detta. Det i sin tur leder till positiva effekter för eleverna, som får lärare som tillgodoser de pedagogiska behoven (s.6). Genom remodefeeringen kan kvalificerade personer hamna på rätt plats och göra det arbete som de är bäst på, med andra ord att utbildade lärare undervisar och arbetar med lärande och inte administrativt arbete (s.7). Tidigare har lärare arbetat för en liknade förändring själva. Nu står regering, arbetsgivare och fackföreningar bakom och resultatet blir då en större nationell förändring (s.8). I artikeln redovisas uppgifter som lärare inte ska göra. Bland dem finns uppgifter som att göra klasslistor, administrera, underhålla utrustning och material, skriva protokoll, producera standardbrev, driftsätta ny IT-utrustning samt beställa förnödenheter (s.9).

4. Metod

I metodkapitlet redogörs för vilka metoder och undersökningsredskap som använts i studien. Kapitlet redogör även för urvalet av respondenter samt hur studien genomfördes och hur de forskningsetiska principerna upprätthålls och hur tillförlitlighet och giltighet tillgodoses i studien. Dessutom beskrivs hur bearbetningen och analysen skett för studien.

4.1 Kvantitativ metod

Kvantitativ innebär att man mäter, räknar och jämför (Djurfeldt 2010). Detta bidrar till att en exakt sanning för tillfället tas fram. Det innebär att metoden beskriver det som finns, till exempel ett visst antal av det undersökta. I en kvantitativ metod används statistik som redovisningsredskap (s.19). Valet av vilket statistiskt verktyg, som ska användas för presentationen av forskningsresultatet, bestäms utifrån vilket syfte undersökningen har. Dessutom fastställs det utifrån vilken typ av insamlad data och vad de statistiska uppgifterna har för kvalitet (Stukát 1996, s.10). För att göra en kvantitativ undersökning bör syftet antingen vara beskrivande, förklarande eller möjligtvis framåtblickande.

När planering och utformandet av en undersökning sker bör vissa saker tänkas igenom, så som val av urvalsgrupp, metod och då även vilka regler undersökningen ska innefatta samt vad som ska undersökas - det vill säga variabel (Björkdahl Ordell 2007, s.194-196). Med variabel menas det som mäts i undersökningen och som eventuellt får olika värden (Stukát 1996, s.11). Det är något som är mätbart och som kan variera mellan människor, till exempel vad en elev går i för skolor (Jonsson 2007, s.208-209). Variabeln i en kvantitativ undersökning kan vara av två olika slag; kvalitativ variabel vilket innebär att svaren sker i form av ord eller kvantitativ variabel vilket är numerisk. Den kvantitativa variabeln är i sin tur indelad i diskret respektive kontinuerlig variabel. Deskriptiv statistik redovisas i siffermaterial på olika sätt. Figurer och tabeller som visar spridningsmått, korrelationer och centralmått är alla verktyg för att visa det undersökta (Stukát 1993, s.12).

4.1.1 Kvantitativ metod i vår undersökning

Syftet med undersökning är att beskriva det undersökta fenomenet – att tala om hur något är. I den kvantitativa metoden finns olika kategorier av undersökningsfält. Undersökningen berör den beskrivande/deskriptiva delen, med andra ord kartläggs en företeelse genom statistisk undersökning via en icke- experimentell undersökning, vilken kan vara enkät. I studien genomförs en tidsundersökning som berör den beskrivande kvantitativa metoden och utförs genom en loggbok som kompletteras med en enkät. Beskrivande statistik redovisas med hjälp av tabeller och figurer som visar bland annat centralmått och spridningsmått (Stukát 1993, s.12).

4.2 Undersökningsredskap

Syftet med studien är att synliggöra lärares arbetstid och att ta reda på vilka uppgifter som tar mest tid respektive minst tid. I ett tidigt skede insågs att metoden som skulle användas inte var någon av de vanligt förekommande metoderna som intervju, observation och enkät. Då dessa redskap inte levererar den typen av information som behövs för att uppfylla syftet. Det har varit svårt att finna metodböcker som beskriver de insamlade data som vi är ute efter. I samråd med Susanne Björkdahl Ordell⁵ konstaterades att en tidsstudie i form av en loggbok (bilaga 1) var ett lämpligt redskap. Undersökningen kompletterades med en enkät (bilaga 2).

⁵Handledning PM, 2010-04-20, Susanne Björkdahl Ordell, Högskolan i Borås.

4.2.1 Loggbok som redskap

Att använda loggbok som redskap är något ovanligt utifrån metodlitteraturens fokus. Därför har litteratur om dagboksskrivande och självrapportering blivit grunden till loggboken. Tebelius (1987) beskriver forsknings-sammanhang där omfattande information behövs till studien. Hon menar att dessa sammanhang kan vara skäl för dagboksskrivande. Denna metod bygger på uppfattningar om den egna sociala verkligheten. Dagboken beskriver uppgiftslämnarens definition om händelser och erfarenheter vilket innebär att en tolkning sker (s.86-88). Detta stämmer till viss del in på vår loggbok eftersom lärare själva fyller i, dag för dag, vad de har gjort. En skillnad är att studiens loggbok innehåller förutbestämda kategorier där respondenterna fyller i.

I den här formen av undersökning där lärare själva rapporterar sker en subjektiv uppskattning av bland annat deras arbetstid. Sjöberg (2000) beskriver kort en annorlunda form av dagboksskrivande där respondenten får svara på frågor. Undersökningen är då mer styrd än traditionellt dagboksskrivande men resultatet blir enklare att jämföra mellan de olika deltagarna. Denna form av dagboksskrivande stämmer överrens med vår önskan att samla in data. För att den insamlade datan ska vara komplett och kunna visa på kunskap om vardagliga förhållanden bör ifyllande ske vid specifika tidpunkter och under en längre tid. Inom den tidsram som gavs för examensarbetet, fanns inga möjligheter för en längre studie än en veckas tid. Respondenterna fyller i loggboken regelbundet varje dag (s.108-111).

4.2.2 Enkät som redskap

Ejlertsson (2005) definierar enkät som ett formulär där de flesta frågorna har fasta svarsalternativ. Respondenterna fyller själva i enkäten. I denna studie används gruppenkät som distributionsform. En fördel med enkät som redskap är att den kan göras på ett förhållandevis stort urval. Respondenterna har möjlighet att i lugn och ro överväga och svara på frågorna. Detta ses som en annan positiv egenskap av enkät. Svårigheter med detta redskap kan vara att formulera frågor då respondenten gör egna tolkningar och ej har möjlighet att ställa frågor. Dessa misstolkningar kan inte i efterhand redigeras utan frågorna måste vara väl genomarbetade innan utlämnande av enkäten (s.7-13).

4.3 Urval

Studien grundar sig på lärare, i grundskolans tidigare år, och det var bland dem urvalsgruppen fanns. Urvalsgruppen i studien var lärare som undervisar i år 1-3. Denna begränsning gjordes då vår lärarutbildning ger oss behörighet för dessa år. Loggboken är genomförd av sex verksamma lärare vilka arbetar i skolår 1-3. Anledningen till att det var sex deltagare i loggboksundersökningen var på grund av den tidsram som examensarbetet har till förfogande. En annan aspekt var att det var svårt att finna deltagare för en mer omfattande undersökning. Därför valdes det att göra en kompletterande enkät för att säkerställa resultatet och få kvalitet i undersökningen. Enkäten bidrar även till möjligheter kring generalisering och slutsatsdragande. Det var 27 deltagande och 13 bortfall i enkätundersökningen, vilka var fördelade över sex landsbygdsskolor i Västra Götaland. De deltagande var lärare för år 1-5. Denna fördelning över skolåren var på grund av möjligheten att få fler att delta. För studien är det relevant att se mönster och kunna generalisera och därför ses antalet svarade enkäter viktigare än att lärarna var verksamma i skolår 1-3. Arbetsuppgifterna för skolår 4-5 liknar de i skolår 1-3.

4.4 Genomförande

Under följande delkapitel redogörs stegvis för genomförandet av studien. Första stycket beskriver hur utformandet av loggbok gick till. Därefter följer en text som redogör för pilotstu-

dien som utförts. Loggboken och enkätens genomförande presenteras i separata stycken. Forskningsetiska principer redovisas och avslutningsvis beskrivs det hur tillförlitlighet och giltighet tillämpas i studien.

4.4.1 Utformande av loggbok

Vid utformandet av loggboken tog vi hjälp av lärare på våra respektive VFU-platser, verksamhetsförlagd utbildning, för att ta reda på vad de gör under arbetstid. Detta skedde med hjälp av en förstudie där lärarna fick fylla i en lista. Utifrån dessa listor skapade vi var för sig kategorier och ett första förslag gjordes av utformande till loggbok. Dessa visade sig vara relativt lika och sammanställdes till en loggbok. En viktig aspekt i utformandet av loggboken var att den skulle vara enkel och lätt för lärarna att fylla i. Den fick inte heller ta för mycket tid. Loggboken behövde utföras innan elevernas höstlov vecka 44, därför valdes fredag vecka 42 som startdag då detta gav möjlighet att samla in materialet innan lovet. Med fredag som startdag fick respondenterna fylla i loggboken en helg som inte efterföljs av lov. Inom tidsramen för examensarbetet fanns det varken tid före eller efter vecka 43 som möjliggjorde ett utlämnande av loggboken.

4.4.2 Pilotstudie

En pilotstudie genomfördes med hjälp av de två handledare vi hade under höstterminen 2010 under den verksamhetsförlagda utbildningen. Tanken var att testa loggbokens reliabilitet och skapa validitet med hjälp av den. Handledarna fyllde i loggboken under en dag samtidigt som vi förde anteckningar över deras arbetstid i en separat loggbok. Anledning till att loggboken fylldes i av både student och handledare var för att kunna säkerställa att utformandet synliggör det som var syftet med undersökningen. Det fanns en medvetenhet om att viss skillnad skulle uppstå då vi inte har insikt i allt läraren gör. Ett exempel på detta skulle kunna vara planering i hemmet.

Utifrån pilotstudien har mindre ändringar gjorts i loggboken. Ytterligare en kategori har lagts till samt några småjusteringar så som längre rader och tydligare förklaringstext. Dessutom har missivbrevet utvecklats och fick ett innehåll utifrån vetenskapsrådets etiska principer.

4.4.3 Loggbok

Den 19-20 oktober 2010 delades samtliga sex loggböcker ut till de blivande respondenterna. De delades ut några dagar innan studiens början för att deltagarna skulle få möjlighet att läsa igenom och sätta sig in i materialet samt ställa eventuella frågor. Loggboken fylldes i från och med fredagen den 22 oktober och sju dagar framåt. Under dessa dagar fanns det möjlighet för respondenterna att få svar på frågor via mejl eller telefon angående ifyllandet av loggboken. Fredagen den 29 oktober åkte Miriam Lindqvist och Anna Wärnerstedt till skolorna för att möta respondenterna och samla in data.

4.4.4 Enkät

Enkäten skapades utifrån studiens syfte och loggbokens utformande. Frågorna formulerades och konstruerades efter de rekommendationer som Ejlertsson (2005) delger. Två av frågorna (6a och 6b) handlar om vad respondenterna önskar ta tid till och hur det ser ut i verkligheten. På dessa frågor var de uppmanade att rangordna kategorierna 1-14. Formuläret gavs ut till två medstudenter, vid lärarutbildningen vid Högskolan i Borås, för att uppnå reliabilitet samt validitet. Utifrån deras respons justerades enkäten. Måndagen den 8 november samt tisdagen den 9 november skedde utlämningen av enkäter. Under tisdagen den 9 november samlades enkäterna in. Få ifyllda enkäter lämnades in och en anledning var att det var för lärarna mycket att göra vid uppstart efter höstlov. Därför gavs ytterligare tid till ifyllande till och med 19 november.

4.4.5 Forskningsetiska principer

Som forskare är det viktigt att ta hänsyn till olika etiska aspekter. Forskarens samhällssyn och människosyn inverkar på etikens utfall. Vi upplever forskningsetiken som väldigt komplicerad och tvetydig och det känns som en trygghet att ta stöd från Vetenskapsrådets forskningsetiska principer i vår undersökning. Vetenskapsrådets forskningsetiska principer är skrivna och drivs för samhället och samhällsmedborgarnas bästa (Björkdahl Ordell 2007, s.21-27). Dessa råd är skrivna som vägledning för forskningssammanhang och därmed inte absoluta. De indelas i fyra huvudkrav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet.

Informationskravet uppfylls i vår studie genom missivbrevet som är en del av loggboken (bilaga 1). Vår urvalsgrupp fick ett val, om de ville delta i undersökningen eller inte. Detta bidrar till att samtyckeskravet uppnås. Genom att aidentifiering sker av urvalsgruppen samt deras arbetsplatser blir det svårt för utomstående att identifiera lärarna. På så sätt hålls de anonyma och skyddade och konfidentialitetskravet verkställs. Nyttjandekravet uppfylls då vi enbart kommer använda de insamlade uppgifterna till examensuppsatsen.

Slutligen vill vi även poängtera att vi tagit del av övriga rekommendationer från Vetenskapsrådet (2002, s.15). Om känslig data dyker upp vill vi låta respondenten läsa igenom innan publicering. Vi vill även ge en möjlighet till respondenterna att ta del av den färdigställda uppsatsen.

4.4.6 Tillförlitlighet och giltighet

Reliabilitet innebär att mätningen är oklanderlig och därför trovärdig (Thurén, 2004). För att en kvantitativ studie ska vara reliabel bör alla frågor tolkas på samma vis, det vill säga att frågorna ej går att misstolkas. Detta brukar ofta kontrolleras innan studien startar genom att låta en mindre kontrollgrupp svara på frågorna och sedan diskutera deras tankar med forskaren. Om de då har uppfattat frågorna så som undersökaren tänkt är frågorna reliabla. Detta gjordes genom pilotstudien för loggboken medan enkätens reliabilitet testades med hjälp av medstudenter.

Validitet medför att det som skulle undersökas har undersökts (Thurén 2004). Med andra ord medför validiteten att god teoretisk tillämplighet finns i studiens enkät och loggboksfrågor. Detta leder till att studiens syfte undersöks med hjälp av undersökningsredskapen. Giltigheten i studiens utformande är av stor vikt så att inte metodiska fel genomsyrar studien. Om detta sker finns en god validitet (Djurfeldt 2010, s.104). Pilotstudien som gjordes på loggboken bidrog till att validiteten säkerställdes genom att syftet och utformandet diskuterades. Enkätens frågor har vägts mot studiens syfte och noga granskats för att nå validitet.

4.5 Bearbetning/Analys

Vid bearbetning av loggböcker och enkäter användes dataprogrammet SPSS. Det är ett statistiskt analysprogram som underlättar arbetet vid kvantitativ data. Programmet innehåller verktyg som hjälper till att göra analyser. De olika analysmetoderna är alla validerade så att uträkningarna blir korrekta (Wahlgren 2008, s.8-9).

4.5.1 Loggbok

Materialet i de sex loggböckerna fördes in i programmet SPSS för att skapa en tydlig överblick. De variabler som användes står för individ och de olika kategorierna i loggboken. Genom sådan bearbetning av materialet visas respondentens svar individ för individ men

också fråga för fråga. Loggboksmaterialet analyseras manuellt och presenteras i framskriven text då mycket av materialet är av kvalitativ karaktär.

Materialet sammanställdes för varje individ för att se hur mycket tid de arbetade under veckan. Detta jämfördes sedan med lärarnas verkliga arbetstid för att se om arbetstiden rymms, vilket är syftet med studien. Samtidigt studerade vi hur mycket tid som lades på varje kategori för att se hur lång tid varje syssla tog under veckan. På så vis synliggjordes vilka kategorier som tog mest respektive minst tid för de sex lärare som deltog i undersökningen. En sammanställning över varje kategori, exempelvis undervisningstid och egen rast, genomfördes för att se hur mycket tid som läggs på de olika sysslorna. Detta resultat analyserades efter det ramverk som presenterats i bakgrundskapitlet där olika arbetsuppgifter, styrdokument och arbetstid är olika faktorer i ramverket.

Därefter sammanslogs kategorier efter fyra nya kategorigrupper, influerade av lärares arbetsuppgifter som beskrivs i bakgrundskapitlet. Dessa är undervisning, fostran/omsorg, administrativt arbete och egen rast. I undervisning ingår undervisningstid, planering, förberedande av läxor och utvecklingssamtal. I nästa kategori som kallas för fostran/omsorg ingår tillsyn av elever, konflikthantering samt elevers hälsa. En annan kategori är administrativt arbete som inrymmer arbete med möten, kommunikation, blanketter, förtroendeuppdrag och övriga uppgifter. Egen rast får ha sin egen kategori eftersom den inte faller in under någon av de andra. En annan aspekt som analyserades var lärarnas helgarbete. Av studien kunde utläsas vad de svarande lärarna arbetade med på helgen och hur mycket tid det tog. Detta blir för syftet intressant genom att de svarar på frågan vilken tid lärarna lägger på olika arbetsuppgifter. I och med förtroendetiden blir det intressant att se hur mycket tid lärare väljer att lägga utanför den arbetsförlagda tiden och vilken typ av uppgifter som fyller den.

4.5.2 Enkät

Enkäterna som samlades in skrevs in i statistikprogrammet SPSS efter variablerna individ och frågeställning. Denna bearbetning synliggör så att individens svar visas vågrätt medan den lodräta raden visar svar på respektive fråga för alla deltagare. Enkätmaterialet analyserades vidare med hjälp av olika verktyg i SPSS då materialet främst är av kvantitativ art. Av de 40 utdelade enkäterna fick vi tillbaka 27 stycken. Samtliga godkändes med endast lokala bortfall på vissa frågor där respondenterna inte fyllt i eller fyllt i felaktigt.

Materialet analyserades genom olika metoder beroende på frågans karaktär. En jämförelse gjordes mellan lärares subjektiva upplevelse av sin arbetstid gentemot deras tjänstetid för en vecka. Detta gjordes via ett T-test som är en parvis observation (Wahlgren 2008, s.107). T-testet innebär att antal tjänsttimmar och antal arbetade timmar under veckan jämförs genom medelvärde. I enkäten finns en fråga som behandlar hur lärare upplever att arbetsuppgifterna inryms i ramen för den betalda arbetstiden. Med hjälp av SPSS analyserades materialet till ett histogram. Programmet väljer själv en lämplig indelning av staplar. Ibland är dock inte programmets val det bästa (Wahlgren 2008, s.91). Valet för detta histogram visades inte på bästa sätt då två kategorier av svarsalternativ valdes bort. Därför presenteras materialet med hjälp av Microsoft Words histogram.

En annan analys som gjordes var över korrelationen mellan den subjektiva verkligheten och lärares önskan, det vill säga sambanden mellan verklighet och önskan. Detta redovisas för fråga 6a och 6b i enkäten som handlar om vilka sysslor som tar mest tid och vilka de önskar gjorde det (bilaga 2). För att se korrelationen görs en jämförelse mellan varje kategori, exempelvis undervisningstid i verklighet mot undervisningstid önskan. Jämförelsen har gjorts genom Pearson vilket är beräkningssätt i SPSS (Wahlgren 2008, s.123). För att kunna se styrkan på sambanden har vi utgått från de riktlinjer Stukát ger. När korrelationskoefficien-

ten, resultatet, visar 0-0,25 är det inget eller mycket svagt samband, 0,26-0,50 är ett ganska svagt samband, 0,51-0,75 är ett ganska starkt samband medan 0,76 och mer är ett mycket starkt samband (Stukát 1993, s.57).

5. Resultat

I resultatkapitlet visas det resultat som vi anser är viktigt och intressant för studien. Studiens syfte är att synliggöra lärares arbetstid satt i relation till den betalda arbetstiden. Resultatet bygger på det insamlade materialet från loggböcker samt enkäter. De sex respondenterna i loggboksundersökningen är alla anställda på 100 procent. Två av lärarna har semestertjänst medan de resterande fyra har ferieanställning. Lärarna har varit verksamma i yrket mellan 21 och 35 år. I enkätundersökningen deltog 27 respondenter vilka är anställda mellan 9 och 45,5 timmar i veckan. Undersökningens resultat redovisas genom tabeller och histogram som visar vilka arbetsuppgifter som tar mest respektive minst tid. En inblick ges i deltagarna i loggboksstudiens helgarbete. Kommentarer från loggböcker och enkäter presenteras i slutet av varje delkapitel. De loggböcker och enkäter som ligger till grund för studien finns tillgängliga hos oss.

5.1 Ryms lärares arbetsuppgifter inom ramen för arbetstiden?

I enkäten finns två frågor som behandlar lärarnas arbetade timmar under vecka 43 och de antal timmar som är deras tjänst. Genom en jämförelse mellan dessa frågor kan resultatet visa om arbetsuppgifterna ryms inom den betalda arbetstiden. Enkäten innehåller en fråga angående lärares subjektiva upplevelse, om arbetsuppgifterna ryms i den tid de får betalt för.

Redovisning av enkätfråga 1 och 2:

- Hur många timmar i veckan utgör din tjänst?
- Uppskatta: Hur många timmar arbetade du under vecka 43?

Tabell 1.

Tabell 1 visar ett medelvärde över tjänstetiden, den arbetade tiden vecka 43 samt skillnaden dem emellan.
N=27

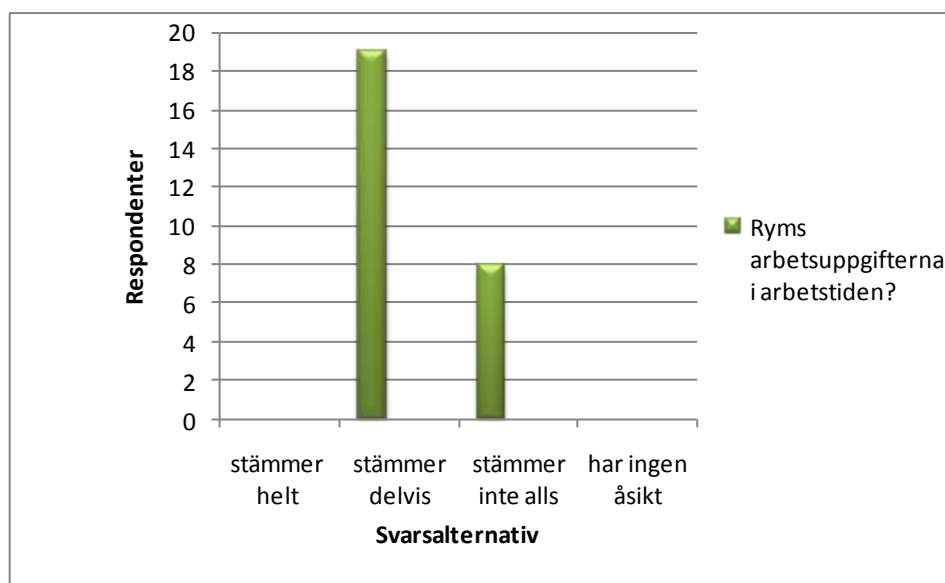
	Tjänstetid	Arbetad tid v.43	Skillnad
Medelvärde	40 h, 48 min	44 h, 36 min	3 h, 48 min

Dessa frågor besvarades av 27 respondenter som var anställda att arbeta mellan 9 och 45,5 timmar i veckan. Detta gav ett medelvärde på arbetstiden på 40 timmar och 48 minuter i veckan. Under vecka 43 rapporterade lärarna att de som minst arbetat 9,5 timmar och som mest 55 timmar. I jämförelse mellan fråga 1 och 2, i den enskilda enkäten, fanns det ingen av deltagarna som arbetat mindre än sin tjänst. Däremot har 7 personer arbetat exakt sin tjänstgöringstid medan resterande 20 lärare arbetat mer. Av tabellen kan en skillnad utläsas för de 27 respondenterna vilken visar att medelvärdet för lärarnas arbetade tid, under vecka 43, är 3 timmar och 48 minuter mer än deras tjänst.

Redovisning av enkätfråga 4:

- Upplever du att dina arbetsuppgifter ryms inom ramen för arbetstiden?

Figur 1.

Figur 1 visar lärares subjektiva uppskattning om deras arbetsuppgifter rymts inom den betalda arbetstiden. N=27

På den här frågan svarade alla 27 respondenter. Av de fyra svarsalternativen användes enbart två. De alternativ som inte användes var ”stämmer helt” och ”har ingen åsikt” vilket innebär att ingen av de 27 lärarna anser att arbetsuppgifterna får plats i arbetstiden. 19 svarade att sysslorna delvis får plats medan 8 av deltagarna uppgav att det inte stämmer alls med arbetstiden.

Redovisning av loggbok:

- Hur har din dag varit?
- Har din arbetstid räckt till för dagens sysslor?

Tabell 2.

Tabell 2 visar hur lärarens dag har varit och om arbetstiden har räckt till för dagens sysslor. N=6

	Vanlig dag	Mindre vanlig dag	Ovanlig dag
Ja, och det fanns tid över	0	0	0
Ja, den har räckt till	6	2	1
Nej, den har inte räckt till	14	4	1

På dessa frågor finns det 2 bortfall av 30 möjliga svar. Under fredagen, måndag-torsdag fyllde varje respondent i frågor om arbetstiden räckt till för dagens sysslor samt om det har varit en vanlig, mindre vanlig eller en ovanlig dag. Det som redovisas i tabellen är svaren för samtliga sex loggboksdeltagare. Ingen av respondenterna har under vecka 43 uppgett att de har tid över. Däremot har tiden räckt till vid nio tillfällen, varav sex tillfällen uppges vara under en vanlig arbetsdag, två vid en mindre vanlig dag och 1 vid en ovanlig dag.

Vid 19 tillfällen beskriver lärarna att den betalda arbetstiden inte räcker till för dagens sysslor. 14 av tillfällena beskrivs som en vanlig dag, medan fyra respondenter uppges det som en mindre vanlig dag. En av lärarna menar att det var en ovanlig dag då tiden inte räckt till. I

tabellen går det att utläsa att den mest förekommande kombinationen är att en arbetsdag då tiden inte räcker till är en vanlig dag. Den näst vanligaste kombinationen av svaren är att tiden har räckt till under en vanlig dag.

Kommentarer från loggbok:

”...kom hem efter möte. Känner att jag inte har planerat tillräckligt. Efterarbete – reflektioner har jag inte hunnit med.”

”Pust – på fredag kväll är man död.”

5.2 Hur mycket arbetstid tar de olika uppgifterna?

I loggboken har vi delat in lärares arbete i två grupper, vardagsarbete och helgarbete. I dessa grupper kan det utläsas hur mycket tid olika kategorier av arbetsuppgifter tar. De redovisas under olika kategorigrupper.

Redovisning av loggbok:

- Vardagsarbete

Tabell 3.

Tabell 3 visar ett medelvärde på hur mycket tid som läggs till de olika arbetsuppgifterna under vecka 43. N=6

Kategorigrupp	Kategori	Arbetade h/pers. v.43
Undervisning	Undervisningstid, planering, efterarbete, läxor, utvecklingssamtal	30 h, 15 min
Fostran/omsorg	Tillsyn av elever, konflikthantering, elevers hälsa	4 h, 19 min
Administrativt arbete	Möten, kommunikation, blanketter, förtroendeuppdrag, övrigt	5 h, 25 min
Egen rast	Egen rast	1 h, 31 min

De sex lärarna i loggboksstudien har under vardagsarbetet, fredag och måndag till torsdag, fyllt i sin arbetade tid under loggbokens kategorier. Alla lärare har fyllt i under alla dagar, därav inget bortfall. I tabellen redovisas ett medelvärde för arbetad tid under vecka 43. Medelvärdet visar tiden för de olika kategorigrupperna; undervisning, fostran/omsorg, administrativt arbete och egen rast, vilka är baserade på kategorierna som är hämtade ur loggboken. Tabellen visar att undervisning tar 30 timmar och 15 minuter, därmed utgör den en större del av veckan. Administrativt arbete tar 5 timmar och 25 minuter och är den näst vanligaste arbetssysslän. Fostran/omsorg tar 4 timmar och 19 minuter under vecka 43 och egen rast 1 timme och 31 minuter. Egen rast tar minst tid.

Redovisning av loggbok:

- Helgarbete

Under helgen arbetar en av lärarna 3 h med förberedelse inför utvecklingssamtal, vilket uppges som mindre vanlig uppgift. Fyra av respondenterna redogör att en vanlig helg arbetar de mellan 30 och 80 minuter. Uppgifterna som görs är av undervisande karaktär, så som planering, efterarbete och arbete inför utvecklingssamtal. Under helgen har två av respon-

denterna även utfört administrativt arbete i form av mejlkommunikation. En av de sex lärarna som ingår i studien arbetar inget alls under helgen, något som är vanligt förekommande.

Kommentar från loggbok:

”Jag kunde inte ta någon rast på 30 minuter.”

5.3 Hur önskar lärare fördela de olika arbetsuppgifterna inom arbetstiden?

I enkäten finns två frågor som är intressanta att jämföra mot varandra då de talar om hur lärare vill fördela arbetsuppgifterna inom arbetstiden och hur de fördelar dem. Detta sker genom att visa på sambanden mellan verklighet och önskan.

Redovisning av enkätfråga 6a och 6b:

- Vad av dessa sysslor anser du tar mest tid?
- Vilka av dessa sysslor önskar du tar mest tid?

Tabell 4.

Tabell 4 visar sambanden mellan lärares subjektiva uppskattning av den verkliga arbetstiden och önskan. N=24

Kategorigrupp	Kategori	Sambandsvärde mellan verklighet och önskan	Samband
Undervisning	Undervisningstid, planering, efterarbete, läxor, utvecklingssamtal	0,53	ganska starkt
Fostran/omsorg	Tillsyn av elever, konflikthantering, elevers hälsa	0,24	mycket svagt
Administrativt arbete	Möten, kommunikation, blanketter, förtroendeuppdrag, övrigt	0,13	mycket svagt
Egen rast	Egen rast	0,13	mycket svagt

I tabellen redovisas sambanden mellan lärarnas subjektiva uppskattning av verkligheten och deras önskan - om hur de vill att arbetsuppgifterna ska fördelas på den betalda arbetstiden. Av tabellen utläses att undervisning som kategorigrupp har ett ganska starkt samband, det vill säga att verkligheten stämmer tämligen väl överens med önskan. Om undervisningstid som kategori granskas separat ses ett mycket starkt samband. Det innebär att undervisningstiden är som lärarna önskar att den ska vara. Ses utvecklingssamtal för sig, finns ett ganska svagt samband.

Fostran/omsorg har ett mycket svagt samband. Tillsyn av elever har ett minussamband. Korrelationen visar att lärarna önskar mindre tillsyn av elever än vad de uppskattat att de hade under vecka 43. I tabellen över administrativt arbete utläses ett mycket svagt samband vilket innebär att lärarna inte är nöjda över arbetsfördelningen under veckan. Likaså gäller egen rast där lärarnas önskan är långt ifrån deras verklighet.

Kommentarer från enkäter:

”Tillsyn av elever, önskar att det fanns annan personal till detta. Det känns som tungt ansvar och inte något som ingår i mitt uppdrag.”

”Skulle önska personal att vara ute på rast.”

6. Diskussion

Diskussionskapitlet tar sin utgångspunkt i resultatet från studien och knyter tillbaka till bakgrunden. Här finns även våra egna synpunkter. En viktig del i vår studie är att förhålla oss till det som är möjligt för läraren. Ramverksteorin, den teori som uppsatsen grundar sig på, behandlar det som är praktiskt möjligt inom de begränsningar som finns för skolan och de verksamma lärarna. Vi kommer att diskutera lärarnas situation gällande arbetsuppgifter och arbetstid utefter dessa ramfaktorer. Diskussionen sker både allmänt och mer ingående. Studiens syfte är central för diskussionen som följer.

6.1 Resultatdiskussion

Vårt syfte med denna undersökning var att synliggöra lärares verkliga arbetstid satt i relation till den tid de får betalt för. Vår förhoppning är att få reda på vad i lärares tjänst som tar vilken tid. I resultatdiskussionen redogör vi för det resultat som är relevant för studiens syfte. Detta diskuteras och jämförs med den litteratur och forskning som redovisats i bakgrundskapitlet.

6.1.1 Ryms lärares arbetsuppgifter inom ramen för arbetstiden?

Resultatet av studien visar att lärare arbetar mer än sin betalda arbetstid. De upplever, till stor del, att arbetsuppgifterna inte ryms inom arbetstiden. I en loggbokskommentar beskriver en lärare en situation då hon känner att reflektion och planering inte hunnits med, trots en lång arbetsdag. I resultatet av enkätundersökningen (tabell 1) avläses en skillnad, mellan tjänstetid och arbetad tid vecka 43, på 3 timmar och 48 minuter ”övertid”. Detta är ett medelvärde över de 27 lärarnas arbetstid. Studien som genomförs enbart under en vecka, begränsar möjligheten att kunna uttala oss om denna ”övertid” är genomgående för lärare under hela läsåret. Det vi ser är en hög ”övertidssiffra” för varje lärare i enkätundersökningen. En intressant följdfråga är om lärarna plockar ut denna tid som kompensations- och betald övertid eller inte alls? För att de som har ferietjänst ska kunna plocka ut tiden i övertid, behöver övertiden ha tillkommit inom 14 dagar. Om tiden däremot har kunnat förutses tidigare än 14 dagar, ska en omplanering ske så att tiden täcks in i ordinarie arbetstid. Lärare har rätt att kräva övertid i form av kompensationsledigt eller i betalning (Läraryrket 2009, s.3).

Det vi i studien reagerar på, är den höga övertiden som lärarna tillsammans utfört. Vi kan inte låta bli att undra om detta är en vanlig övertid för en vecka eller om den är lägre eller ännu högre. I loggboksundersökningen (tabell 2) tyder svaren på att veckan var vanlig och därmed representativ för lärarnas övertidsarbete. Under vecka 43 har de 27 enkätrespondenterna tillsammans gjort en övertid på 102 timmar och 36 minuter, vilket motsvarar mer än två ferietjänster. Om deras svar är representativa för hela lärarkåren innebär det att lärarna tillsammans jobbar många heltidstjänster extra, förutom sin egna tjänst.

Av de 27 enkätrespondenterna är det ingen som svarar att arbetsuppgifterna helt ryms inom arbetstiden (figur 1). Däremot har 19 svarat att det delvis stämmer medan åtta uppger att det inte stämmer alls. I det stora hela anser vi att enkätundersökningens svar får en negativ klang. Lärarna är överens om att arbetsuppgifterna inte helt får plats i arbetstiden. Vi ställer oss frågan om lärarna i studien är ineffektiva. Tar de på sig mer uppgifter än de klarar av? Var finns den största bristen i tidsplaneringen? En anledning skulle kunna vara att lärarnas osynliga omsorgsarbete inte finns inplanerat i arbetstiden (Gannerud 2001, s.180-182). I Läraryrket (2009, s.9-13) enkätundersökning är det fler än hälften som känner att de inte hinner med yrket inom ramen för den betalda tiden vilket styrker resultatet i vår studie. I skolan i England har lärarna under en längre tid haft hög arbetsbelastning och långa arbetsti-

der. Detta har lett till en lärarbrist, då yrket inte blir attraktivt under dessa omständigheter (Gunter et al. 2005, s.1).

Det som framkommit i enkät- och loggboksundersökningen är inget nytt då Lärarförbundet tidigare publicerat rapporter med liknande resultat (Lärarförbundet 2004 & 2009). Därför måste vi ifrågasätta varför ingen förändring har skett. Skolan i England har genomgått en stor förvandling av organisationen på grund av ohållbar lärarsituation med hög arbetsbelastning. Det framgår att lärarna tidigare själva försökt förändra sin arbetssituation men inte har lyckats förrän staten och facket, tillsammans med personalen på skolorna, gjorde en gemensam aktion (Gunter et al. 2005). När vi läser denna studie ser vi likheter med den svenska skolan, även om det ännu inte fått samma negativa följder. I det svenska skolväsendet finns ännu ingen lärarbrist. Kan den svenska skolan ta lärdom av studien, om Englands skolreform, så att den negativa trenden kan vända i tid? Den reform som nu pågår i svenska skolan kan förhoppningsvis leda till en förbättrad arbetssituation för lärarna.⁶

Loggboksundersökningens resultat (tabell 2) visar att arbetstiden inte räcker till. Vid 19 tillfällena, under vecka 43, uppger respondenterna att tiden inte räcker till. Detta borde innebära en känsla av otillräcklighet och stressad arbetssituation, när arbetet inte blir färdigt under den betalda arbetstiden. En lärares loggbokskommentar tycker vi är oroväckande då hon beskriver slutet av veckan som döden. Kommentaren uttrycker en frustration över arbetsuppgifterna. Stress inom yrket kan leda till frånvaro, dålig kapacitet och depression. En stressad lärare gör ett sämre jobb (Kyriacous 2001, s.27-35). När stress uppkommer aktiveras glukokortikoider som är ett ämne i kroppen. För mycket av detta ämne leder till att hjärnans olika aktiviteter är svårkontrollerade vilket kan leda till försämrat minne (Heilig 2005). I Kyriacous (2001) studie om lärares stress finns tydliga samband. Ju mer en lärare trivs på arbetsplatsen desto bättre engagemang, högre prestation och bättre närvaro har de. Vid hög stress minskar lärares trivsel (s.27-35). Stressfaktorn inom läraryrket måste inte nödvändigtvis vara hög. Med hjälp av kollegor, skolledare och skolpolitiker går denna situation att ändra (Caprara, Barbaranelli, Borgogni & Steca 2003). Denna ändring borde ske snarast! Lärarnas arbetssituation, vilken leder till stress, är ohållbar. För eleverna och för lärarna själva föredrar vi lärare som mår bra och som inte är stressade på arbetsplatsen.

6.1.2 Hur mycket arbetstid tar de olika uppgifterna?

Loggboksundersökningen visar att den arbetsuppgift som tar mest tid är undervisning (tabell 3). Under vecka 43 tog undervisning 30 timmar och 15 minuter för varje respondent. Det är ett medelvärde för de sex deltagande lärarna. Detta resultat är inte konstigt eftersom undervisning är huvuduppgiften i läraryrket (Nordänger 2002, s.115-127). I tabell 3 avläses att fostran/omsorg tar 4 timmar och 19 minuter medan administrativt arbete tar 5 timmar och 25 minuter i veckan för lärarna. Detta innebär, i vår studie, att administrativt arbete tar drygt en timme mer tid i veckan än vad fostran/omsorg gör. Fostran/omsorg ingår i lärarens tjänst och är något som står inskrivet i grundskoleförordningen (1994) då det handlar om elevers olämpliga beteende. I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94 2006) står det att läraren i samarbete med vårdnadshavare ska fostra eleven. Fostran är en av de uppgifter som under de senare åren tillkommit i en lärares tjänst (Bergem 2000, s.83-84).

Administrativt arbete kan vi inte finna framskrivet i någon arbetsbeskrivning för lärare. Varken skollagen, grundskoleförordningen eller läroplanen nämner administrativt arbete för lärare. Däremot beskriver Lärarförbundet (2004, s.43) att denna syssla genomförs av lärare. Resultatet av loggboksundersökningen visar (tabell 3) att administrativt arbete tar mer tid än

⁶ Tillgänglig: 2010-12-21 <www.skolverket.se/sb/d/3362>

fostran/omsorg vilket vi anser är märkligt då detta ej tycks vara en relevant uppgift för läraryrket. Även om vi tror att vissa delar av det administrativa arbetet med fördel utförs av lärare, menar vi att de inte ska utföras av dem i den utsträckningen. Administrativt arbete är en uppgift lärare önskar delegera vidare till annan personalkategori (Läraryrket 2004, s.2-7). Det är något som även studien från England (Gunter et al. 2005, s.1-2) visar, där det administrativa arbetet är den uppgift som förändringsarbetet försöker delegera bort.

Läraryrket (2004, 2008) redovisar rapporter där lärares betalda arbetstid inte räcker till för deras uppgifter. De visar även att lärarna helst delegerar vidare administrativa uppgifter till annan personalkategori, något som numera förekommer i England (Gunter et al. 2005, s.1-2). Vi frågar oss om detta en nödvändig åtgärd för att få en hållbarare arbetsituation för lärare? Kan det vara så att administrativt arbete är en syssla lärare inte är tänkta att genomföra? Skolans ramverk, vilken finns med i vår studie, redogör för vilka olika lagar, regler och förhållningsföreskrifter som en lärare ska tillämpa under sin tjänstgöring. Detta ramverk belyser inte administrativt arbete som en arbetsuppgift ålagd lärare. Därför ifrågasätter vi varför lärarna i verksamheten utför denna syssla när tiden till de övriga uppgifterna inte räcker till.

I ramfaktorsteorin (Lundgren 1984, s.70) studerar man det praktiskt möjliga inom ramens begränsningar. Detta är något vi gjort i vår undersökning. Ramen för vår studie lyfter inte administrativt arbete som en specifik arbetsuppgift som lärare ska utföra, utan nämner endast att den existerar. När vi i studien ser på de olika arbetsuppgifternas tidsåtgång, det som praktiskt genomförs, ses administrativt arbete som en arbetsuppgift med relativt stor tidsåtgång. Detta får oss att ifrågasätta ramen för skolan. Ramen bör förändras, något som görs genom att ändra dokumenten som begränsar lärarnas tjänst. Detta kan ske på två sätt men med olika innebörd. Antingen kan det ske så att det blir praktiskt onödigt och omöjligt för lärare att genomföra administrativt arbete, så som vi upplever att den nuvarande ramen är tänkt att fungera. Genom ramverksteorin ser vi att ramens mål inte är detsamma som det praktiskt möjliga. Förändringen kan också ske genom att lärares administrativa arbete skrivs fram tydligare så att det framgår att detta är en uppgift som ska ingå i yrket.

Det som ingår i en lärartjänst, liksom andra tjänster, är rätten till egen rast. Om en arbetsdag är längre än fem timmar har arbetstagaren rätt till 30 minuters rast vilken är en tid då arbetstagaren kan befinna sig utanför arbetsplatsen (Utbildningsdepartementet 1994, Kap.1, 2§). I tabell 3 redovisas loggboksrespondenternas subjektiva uppskattning av den tid de lagt på vad under vecka 43. Resultatet visar att den tid de tar till egen rast är 1 timma och 31 minuter, vilket är ett medelvärde av de sex respondenterna under vecka 43. Som lärare har du rätt till minst 2 timmar och 30 minuters rast i veckan, vilket innebär att lärarna går miste om närmare 1 timmes egen tid. En lärare kommenterade i loggboken att hon under en dag inte kunnat ta egen rast på 30 minuter.

Läraryrket (2008) undersökning visar att en tredjedel av lärarna tar ut hela sin rast. Två tredjedelar tar rast ibland, sällan eller aldrig. Anledningen till att lärarnas rast inte tas ut är att de istället har kontakt med elever, föräldrar eller kollegor gällande arbetet. De förbereder även kommande lektioner eller sysslar med administrativa uppgifter (s.9-13). Många små uppgifter tar ofta anspråk på lärares rast (Nordänger 2002, s.46-64). I en intervjustudie, där lärare som av andra pedagoger ansågs som yrkesförebilder intervjuades, återfanns en likhet mellan dem alla – ambitionen att som lärare ta ut egen rast (kap. 5). I vår undersökning såg vi att lärarna inte plockar ut hela den rast de har rätt till. Det anser vi inte är någon fara vid enstaka tillfällen men att det i längden kan det få negativa följder. Att inte ta rast kan leda till minskad trivsel på arbetsplatsen (Nordänger 2002, s.13-14) och det leder i sin tur till ett minskat engagemang, sämre närvaro och prestation (Kyriacou 2001, s.27-35). En slutats

som vi kan dra är att egen rast framstår som viktig då detta leder till att lärare har bättre fokus på arbetet, är effektivare och därmed också en bättre lärare.

Det helgarbete som genomfördes av lärarna i loggboksundersökningen, var främst av undervisande karaktär. De handlade om planering, efterarbete och arbete inför utvecklingssamtal. Dessa uppgifter tog mellan 30 och 80 minuter. Under helgen har två respondenter utfört mejlkommunikation vilket hör till administrativa uppgifter. Om helgarbete förekommer är det på förtroendearbetstid. Vid förtroendearbetstid väljer läraren själv när och var denna tid ska utföras (Läraryrket 2004, s.11). Spontana kontakter, vilket lärarnas mejlkontakt hör till, är den typ av uppgift som förtroendearbetstiden är till för. Den är också tänkt för enskilt för- och efterarbete (Läraryrket 2009, s.2) vilket lärarna i loggboksstudien ägnar helgarbetets tid åt.

I vår studie är det endast helgarbetet som vi kan utläsa är på förtroendearbetstid, då den övriga förtroendearbetstiden varit inräknad i vardagsarbetet. Det finns inget som visar att en lärare ska förlägga sin förtroendearbetstid på helgen men ändå tycks detta vara vanligt förekommande då fem av sex respondenter gör detta. En av våra lärare i studien har inte utfört något arbete under helgen, vilket vi tror kan vara ett hälsosamt beslut. Det är ett val som kan gagna rollen som lärare genom att ledig tid bidrar till avkoppling, inspiration och mer energi. Veckans arbetstid är lång och arbetstiden tenderar att ta över privatlivet. Det är vanligt att lärares privata och professionella liv flyter ihop (Gannerud 2001, s.70). Vi tror att lärare över lag skulle må bättre och känna sig mindre stressade med en tydlig avgränsning mellan arbete och privatliv.

6.1.3 Hur önskar lärare fördela de olika arbetsuppgifterna inom arbetstiden?

I enkätundersökningen tittar vi på sambanden (tabell 4) mellan lärarnas subjektiva uppskattning av verkligheten och mellan deras önskan – om hur de vill att arbetsuppgifterna ska fördelas på den betalda arbetstiden. Av de 27 respondenternas svar finns det övervägande svaga samband mellan verklighet och önskan. Fostran/omsorg, administrativt arbete och egen rast är de kategorier där lärarnas svar skiljer sig mest, vilket leder till ett mycket svagt samband. I kategorigruppen ”fostran/omsorg” finns en kategori med ett minussamband, tillsyn av elever. Detta visar att lärarna önskar mindre tillsyn av elever än vad de uppskattat att de hade under vecka 43. Två kommentarer i loggböckerna beskriver lärares ”önskan” av ”tillsyn av elever”. De föredrar att annan personalkategori utför denna arbetsuppgift. Tillsyn av elever är en uppgift som är nödvändig för att klara av vardagen med barngruppen (Gannerud och Rönnerman 2006, s.129-130). Är detta en syssla som kan utföras av annan personalkategori än lärare för att minska deras arbetsbelastning? Vi upplever att lärarnas tid, då eleverna har rast, är värdefull för andra sysslor än tillsyn, till exempel att hinna plocka undan, iordningsställa inför kommande lektion, kontakta kollegor, fylla i blanketter och ringa. Detta är något som kan leda till stress och utgöra en yttre fara för lärares hälsa (Heilig 2005, s.131). En annan aspekt av tillsyn är lärares fostrande roll som bland annat tillämpas vid elevers rast och lunch. Fostrande uppgifter ingår i lärares dagliga arbete och är något som kan tillämpas vid tillfällena av tillsyn. Vi funderar på om det som lärare skulle vara mer motiverande att tänka på tillsyn som en del av fostran och omsorgsuppgiften. Kanske skulle den då kännas mer relevant för yrket.

Loggboksundersökningen visar (tabell 4) att administrativt arbete har ett mycket svagt samband mellan verklighet och önskan. Det är en syssla som lärare vill delegera bort till annan personalkategori (Läraryrket 2004, s.43). Egen rast har inget samband mellan verklighet och önskan vilket vi ser som oroväckande. Raster är en tid för avkoppling men som ofta utnyttjas till läraruppgifter (Nordänger 2002, s.46-64). I vår studie kan vi se att lärare vill lägga mer tid på sin egen rast, vilket egentligen innebär att de vill utnyttja den lagstadgade

tiden de har rätt till. Sambandet i tabell 4 tyder på att lärarna inte har den möjligheten då verkligheten och önskan inte stämmer överens. Lärare som plockar ut sin rast ses av andra pedagoger som goda förebilder (Nordänger 2002, kap. 5).

Undervisning är den kategorigrupp som har det starkaste sambandet (tabell 4). Det definieras ganska starkt vilket innebär att lärarna är relativt nöjda med den tidsfördelning undervisning har fått. Detta är inget som förvånar oss då undervisning är central för skolans verksamhet. I en separat granskning av undervisningstid finns ett starkt samband. Vi känner oss trygga med att veta att undervisningen tar mest tid och att lärarna vill att det ska vara så. Då undervisningen är lärarens huvudsyssla är det skönt att i en enkätundersökning som denna kunna konstatera att så är fallet.

6.2 Didaktiska konsekvenser

Genom den här studien kan vi konstatera att det är komplicerat att få fram en arbetsbeskrivning samt få reda på en lärares skyldigheter. Arbetsbeskrivningen för lärare i år 1-3 finns direkt eller indirekt med i skollagen, grundskoleförordningen och i läroplanen. I många fall står sysslorna mellan raderna. En önskan hade varit ett dokument där det klart och tydligt står vad en lärare ska göra, vilka anställningsavtal, regler och skyldigheter som finns. Genom ett sådant dokument skulle det bli enklare att tacka nej till arbetsuppgifter som ligger utanför lärartjänsten.

I enkätundersökningen framkom att lärarna arbetade mycket övertid. Konsekvenserna blir en hög arbetsbelastning. För en hållbar lärarsituation bör lärarna minska sin övertid och kräva sin rätt till ersättning.

Om den betalda arbetstiden inte räcker till, vilken arbetsuppgift är det då som minskas? Vår teori är att det är tiden från undervisningen som minskas, det vill säga att planeringstiden försvinner och lärarna utövar lektioner på enklaste sätt. Exempel på detta kan vara att låta eleverna räkna i sin matematikbok, använda sig av tidigare genomförda lektioner eller låta eleverna läsa tystläsning. Detta innebär minimal förberedelse för lärarna. Detta ser vi får konsekvenser för nyutbildade lärare som måste planera allt från grunden då de inte har något gammalt material. Tidsbristen kan bli stor och tid tas från den egna fritiden för att undervisningen ska vara av bra kvalitet. Om planeringstiden minskas kan följderna bli en undervisning som står still och som inte strävar efter nya och kreativa lösningar. Denna onda cirkel tror vi endast kan brytas genom ett stort förändringsarbete där lärarna är tydliga med vad de behöver tid till, detta för att kunna uppfylla de krav som ställs på undervisningen. Förändringsarbetet bör ske på alla plan, det vill säga: individuellt, institutionellt och kulturellt plan.

Hög arbetsbelastning leder till att läraren gör ett sämre arbete. Pågår den höga arbetsbelastningen under en längre tid blir det en ”stressituation” som i sin tur kan leda till att läraren ”går in i väggen”. För att förändra denna situation tror vi att staten och facket tillsammans med lärarna bör göra en insats för att förändra arbetssituationen för dem. I skolans organisation handlar det om att göra det praktiskt möjliga inom ramens begränsningar. Kanske är det nödvändigt med en ny arbetsform, likt den som pågår i skolan i England. Fortsätter lärarnas arbete som idag, tror vi det kan leda till ökad utbrändhet bland lärare. Nossebro skola, som vi skrev om i inledningen, omorganiserade hela sitt arbete med hjälp av den senaste forskningen.

Det skiljer sig mycket mellan hur lärarna önskar fördela arbetstiden och hur den fördelas idag. Konsekvensen av detta kan bli omotiverade lärare som utför uppgifter för att de måste

och då utan att göra det på bästa sätt. Detta är något som rektor behöver vara varsam för så att arbetsfördelningen blir adekvat och motiverande.

De administrativa sysslorna är något som utifrån sett inte syns men som kräver mycket tid av lärarna. Dessa uppgifter bör delegeras bort till annan personalkategori. Konsekvenserna av för mycket administrativt arbete blir en ohållbar situation för lärarna. De lärare som inte tar rast får minskat engagemang, sämre prestation och närvaro. Detta gör att rast måste prioriteras högre. Det är rektorns, tillsammans med lärarnas ansvar att så är möjligt och sker.

För oss som nytexaminerade lärare får studiens resultat följer. Vi bör vara medvetna om problematiken som råder och från början vara tydliga över vilken tid som behövs till vad, för att ett tillfredställande arbete ska kunna utföras. Vi bör vara noga med att inte tumma på vad som är fritid och arbetstid, för att få en hållbar arbetssituation.

6.3 Metoddiskussion

Metodvalet för denna studie var ganska självklart, även om loggbok som metod var helt ny för oss. Loggbokens upplägg och struktur fungerade på det stora hela bra och gav oss material som var väsentligt för vårt syfte. Vi var dock förvånade över det lokala bortfallet som blev i loggboken och hur de svarande valde att skriva kommentarer. Detta bör ha berott på att anvisningarna för loggboken inte var tydliga nog. Exempel på dessa missförstånd var att tid endast skulle skrivas bakom kategorierna och kommentarer i kommentarfältet. Något annat som vi kunde gjort var att tydligt tala om att instruktionerna noga skulle följas. Det hade varit en fördel att poängtera vikten av korrekt ifyllande för lättare bearbetning av loggboken och för att få ut så mycket som möjligt av svaren. I loggboken har vi inte separerat arbetsförlagd tid och förtroendetid vilket kunde varit intressant att göra. En viss del av förtroendetiden rapporterades genom att respondenterna uppgav vad de arbetat med under helgen, vilket räknas till kategorin förtroendearbetstid. Vi såg det som svårt att utforma loggboken på ett sätt som gjorde att lärarna under varje dag rapporterade både förtroendearbetstid och arbetsplatsförlagd tid och samtidigt behöll en enkelhet i loggboken. Detta är något som skulle kunna utvecklas för liknande studier. Något som vi funderat mycket över är hur ärligt loggboken är ifylld. Har lärarna angivit den korrekta tiden, utelämnat någon tid eller fyllt i för mycket tid? Av de kommentarer att döma, samt utfallet i loggboken, tror vi att bilden de ger är realistisk. Vi är dock medvetna om att veckorna i lärarnas arbete ser väldigt olika ut och att resultatet vi fått inte ger en exakt bild men ändå en fingervisning.

Att vi valde att fördjupa vår studie med enkäter var bra, då detta bidrog till större säkerhet av studiens resultat. Att använda enkät som verktyg upplever vi som smidigt då det går att få många svaranden på samma frågor. Tidigare har vi upplevt att svårigheten med enkät är i utformandet och skrivandet av enkätfrågor. Denna gången upplevde vi att det svåraste var att få respondenterna att svara. Genom denna undersökning har vi lärt oss att respondenterna behöver få ganska mycket tid för ifyllnad. Det krävs även att vi som "undersökare" ger påtryckningar för att de ska svara. Problemet ligger nog inte i de svarandes ointresse för studien utan för den tidspåfrestning som de har. De väljer helt enkelt att i första hand prioritera annat. Vår förhoppning var att få in fler svarande enkäter. Av de enkäter vi samlade in fanns ett bortfall på 32 procent. Vi måste därför ifrågasätta vårt resultat - om det ger det en rättvis bild. Kan det vara så att lärarna som inte lämnat in enkäten är de som är stressade och inte hinner fylla i? Är det även de som väljer att lägga fokus på undervisning och undviker extrauppgifter? De 68 procent som svarade på enkäten tror vi visar en realistisk bild av verkligheten, även om den kan se olika ut mellan veckorna och lärarna. Utformandet av enkäten tycks stämma väl överens med studiens syfte.

Av de kommentarer vi fått av de deltagande lärarna och utifrån våra egna tankar bör man i användandet av studien ta i beaktande att den är utförd under en vecka som följs efter en lovvecka. För oss känns det viktigt att upplysa och tydligt ha med detta som påverkande faktor för studiens utfall. I vårt fall, då studien är utförd i ett lärande sammanhang under utbildning, har inte möjligheten till val av vecka varit möjlig då tiden varit mycket begränsad och vi önskat få ut så mycket som möjligt av den. Den största utmaningen med studien har varit att avgränsa arbetet, då vi gärna hade undersökt en större grupp lärare och under en längre tid, för att få ett mer trovärdigt svar för hur tidsfördelningen sker.

Vi är mycket nöjda med båda metoderna, loggbok och enkät. Dessa har hjälpt oss att besvara syftet med vår studie. Vi har lärt mycket under studiens gång och det är flera saker som vi kommer att tänka tillbaka på då vi använder metoderna igen. Bland annat skulle vi vara tydligare med instruktionerna, både muntligt och skriftligt, samt planera in tid för att påminna respondenterna till ifyllnad av enkät.

6.4 Förslag på fortsatt forskning

Inför studien gjordes ett omfattande förarbete för att finna de avtal, regler, skyldigheter och ålägganden som finns i en lärartjänst. Detta var något som vi trott var lätt då vi var övertygade om att detta fanns sammanställt på exempelvis Skolverket. Till vår förvåning fann vi ingen sådan sammanställning. Men än mer förvånande blev vi när vi upptäckte lärares okunskap om vad som ska ingå i en lärartjänst, detta genom olika samtal under den verksamhetsförlagda utbildningen som genomförts under hösten 2010. Vi anser att det skulle vara högst intressant att göra en studie angående lärares kunskap, om det som styr deras tjänst och hur denna kunskap/okunskap påverkar deras arbete.

I detta examensarbete kan vi se att lärare arbetar mer än sin betalda arbetstid. Hur och vad gör lärare med sin övertid? Finns det möjlighet att ta ut den i pengar eller i ledighet och är det någon skillnad beroende på om lärare har semestertjänst eller ferietjänst?

Läraryrket är ett mångsidigt yrke. I studien kategoriserades 14 olika sysslor som utförs i arbetet. De pedagoger som ingick i vår loggboksundersökning hade arbetat mellan 21-35 år. Alla de sex respondenterna arbetade 100 procent. Enkätundersökningen visar på en övertid med ett medelvärde på nästan fyra timmars övertid per person under vecka 43. Vad är det som gör att lärarna är kvar i sin tjänst och inom sitt yrke trots detta? Fortsatt forskning inom detta ämne skulle kunna vara intressant att ta del av då det skulle ge en djupare förståelse för lärare och läraryrkets charm och problematik.

Då vår studie är gjord i olika kommuner under en kort tidsperiod, har möjligheten att studera olika lokala styrdokument varit begränsad. Vi anser att det skulle vara intressant att studera olika lokala styrdokument och deras utfall. Därefter skulle det vara av intresse att jämföra de olika resultaten mellan olika kommuner. Kanske att de lokala styrdokumenten styr tidsramen på olika vis?

7. Referenser

Bakker, Arnold, Hakanen, Jari, Demerouti, Eva & Xanthopoulou, Despoina (2007). *Job resources boost work engagement, particularly when job demands are high*. Journal of Educational Psychology (s.99, 274–284).

Berg, Gunnar (red.) (1999). *Skolan i ett institutionsperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Bergem, Trygve (2000). *Läraren i etikens motljus*. Lund: Studentlitteratur.

Björkdahl Ordell, Susanne (2007). Kvantitativ data och forskningsansats. Dimenäs, Jörgen (red.) *Lära till lärare*. Stockholm: Liber.

Caprara, Gian, Vittorio, Barbaranelli, Claudio, Borgogni, Luigi & Steca, Patrizia (2003). *Efficacy beliefs as determinants of teachers' job satisfaction*. Journal of Educational Psychology (s.95, 821–832).

Djurfeldt, Göran, Larsson, Rolf & Stjärnhagen, Ola (2010). *Statistisk verktygslåda. 1: samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Ejlertsson, Göran (2005). *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik*. 2. [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Gannerud, Eva (2001). *Lärarens liv och arbete i ett genusperspektiv*. Liber AB Stockholm.

Gannerud, Eva & Rönnerman, Karin (2006). *Innehåll och innebörd i lärares arbete i förskola och skola*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis. * Tillgänglig på internet: 2010-12-21. <<http://hdl.handle.net/2077/19534>>

Gannerud, Eva & Rönnerman, Karin (2007). *Att fånga lärares arbete: bilder av vardagsarbete i förskola och skola*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Grundskoleförordningen 1994:1194 (1994). Stockholm: Utbildningsdepartementet.

*Tillgänglig på internet: 2010-12-21

<<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1994:1194>>

Gunter, Helen, Rayner, Steve & Thomas, Hywel (2005). *Teachers, Time and Work: Findings from the Evaluation of the Transforming the School Workforce Pathfinder Project*. School Leadership & Management. *Tillgänglig på internet: 2010-12-21
<<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&hid=113&sid=fd9f3a1c-8c76-438f-b607-921a23f2d571%40sessionmgr110>>

Heilig, Markus (2005). Är det farligt att vara rädd? Ahmad, Abdulbaghi, Ekman, Rolf & Arnetz, Bengt B. (red.) *Stress: individen, samhället, organisationen, molekylerna*. 2., [rev.] uppl. Stockholm: Liber.

Imsen, Gunn (1999). *Lärarens värld: introduktion till allmän didaktik*. Lund: Studentlitteratur.

Jonsson, Anna-Carin (2007). Kvantitativ data och forskningsansats. Dimenäs, Jörgen (red.) *Lära till lärare*. Stockholm: Liber.

Klassen, Robert (2010). *Teacher Stress: The Mediating Role of Collective Efficacy*. The Journal of Educational Research.

Kokkinos, Constantinos (2007). *Job stressors, personality and burnout in primary school teachers*. British Journal of Educational Psychology (s.77, 229–243).

Kyriacou, Chris (2001). *Teacher stress: Directions for future research*. Educational.

Lindqvist, Per (2002). *Lärares förtroendearbetstid*. Diss. Lund: Univ., 2002.

Lundgren, Ulf P. (1984). Ramfaktorsteorins historia. *Skeptron* 1984 nr. 1.

Läraryrket (2004). *I rättan tid... – Läraryrket utredning om arbetstid och arbetsorganisation*. Läraryrket. *Tillgänglig på internet: 2010-12-21
<[http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/bilagor/B8FAFEE647B2C426C12572C900386BC4/\\$FILE/I%20r%C3%A4ttan%20tid.pdf](http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/bilagor/B8FAFEE647B2C426C12572C900386BC4/$FILE/I%20r%C3%A4ttan%20tid.pdf)>

Läraryrket (2008). *Arbetstid i fokus 2008 – lärares perspektiv på sin arbetstid*. Läraryrket. *Tillgänglig på internet: 2010-12-21
<[http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/bilagor/87B472EBC5823826C12576A80056638D/\\$FILE/rapport_arbetstid_2008.pdf](http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/bilagor/87B472EBC5823826C12576A80056638D/$FILE/rapport_arbetstid_2008.pdf)>

Läraryrket (2009). *Håll koll på arbetstiden!* Läraryrket. *Tillgänglig på internet: 2010-12-21
<[http://www.lararforbundet.se/web/lokhem/tyreso.nsf/files/2BA8BCED3835AE64C12577BC00310481/\\$FILE/Hall_koll_pa_arbetstiden.pdf](http://www.lararforbundet.se/web/lokhem/tyreso.nsf/files/2BA8BCED3835AE64C12577BC00310481/$FILE/Hall_koll_pa_arbetstiden.pdf)>

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94 (2006). Stockholm: Skolverket. * Tillgänglig på internet: 2010-12-21
<<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1069>>

Marton, Ference (2005[1977]). *Inläring och omvärldsuppfattning: en bok om den studerande människan*. 2. uppl. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Nordäng, Ulla Karin (2002). *Lärares raster: innehåll i mellanrum*. Diss. Lund: Univ., 2002.

Sjöberg, Ulrika (2000). ”I en dagbok skriver man väl om sina hemlisar?” Jarlbro, Gunilla (red.) *Vilken metod är bäst - ingen eller alla?: metodtillämpning i medie- och kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur (s.101-120).

Stukát, Staffan (1993). *Statistikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Stukát, Staffan (1996). *Grundkurs i statistik för lärare*. Lund: Studentlitteratur.

Svenska Akademin (2009). *Svensk ordbok*. Stockholm: Svenska Akademin.

Thurén, Thorsten (2004). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber.

Utbildningsdepartementet (1985). *Skollag (1985:1100)*. *Tillgänglig på internet: 2010-12-21. <<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1985:1100>>

Utbildningsdepartementet (1994). *Allmänna bestämmelser*. (Kap. 1, 2§).

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet.

Wahlgren, Lars (2008). *SPSS steg för steg* / Lars Wahlgren. 2., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Loggbok

Vart tog tiden vägen? - En kvantitativ studie om lärares arbetstid

Missivbrev

Hej!

Vi är två studenter vid lärarprogrammet, Högskolan i Borås, som under höstterminen 2010 kommer genomföra ett examensarbete om lärares arbetstid. Sex lärare i läsårs 1-3 kommer under vecka 42-43 få uppdraget att fylla i loggboken.

Vårt syfte med denna undersökning är att synliggöra lärares verkliga arbetstid satt i relation till den tid de får betalt för. Vår förhoppning är att få reda på vad i lärares tjänst som tar vilken tid, hur mycket tid vad tar och om lärares arbetsuppgifter ryms inom ramen för arbetstiden. Det är också relevant för undersökning att se om det finns aspekter som tar mycket tid som ligger utanför ramen för en lärares tjänst.

Som studenter är vi måna om att följa de forskningsetiska principer som vetenskapsrådet tagit fram. De är till för att skydda dig som deltar i undersökningen. Dessa är uppbyggda på fyra krav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Informationskravet innebär att vi som forskare informerar er deltagare om studiens syfte. Det sker genom detta missivbrev. Samtyckeskravet innebär att du som deltar har rätt att välja att delta eller ej. Genom inlämnandet av loggbok har du samtyckt. Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter kring dig som person inte kommer offentliggöras. Resultatet i studien kommer att vara avidentifierat. Nyttjandekravet innebär att uppgifter som samlats in under studien endast kommer att användas för forskningens syfte.

Tack för att du ställer upp! Din hjälp ger oss kvalitét i vår studie! Kontakta oss om du har några frågor angående loggboken.

Med vänliga hälsningar

Namn: Anna Wänerstedt

Adress:

Tel:

E-post: solstickan_anna@hotmail.com

Namn: Miriam Lindqvist

Adress:

Tel:

E-post: miriam_lindqvist@hotmail.com

Personaluppgifter

Fyll i:

Jag arbetar _____ % i årskurs _____

Min tjänst är en ferietjänst JA NEJ

Undervisningstid/vecka: _____

Förtroendetid/vecka: _____

Jag har arbetat som lärare i _____ år.

Jag har följande utbildning _____

Antal elever i klassen är: _____ st.

Antal ansvarselever är: _____ st.

Så här fyller du i loggboken

Loggboken är indelad i veckodagar, från fredag till torsdag. Varje dag består av 14 kategorier med undantag för lördag och söndag då du själv får fylla i kategorier utefter vad du gjort (utgå från de 14 kategorierna). På raden efter ämnet fyller du i den tid du har ägnat åt detta.

Ett exempel:

1. Undervisningstid: _____ *30 min (matematik) 40 min (svenska)* _____

Du behöver endast fylla i tiden på raden. Du behöver inte sammanställa summan. Längst ner på pappret finns det två frågor. Ringa in ett alternativ per fråga. Är det något du vill kommentera går det bra att göra det på baksidan av pappret. Vid frågor får du gärna ringa eller mejla oss.

Kategorier - förklaring

1. Undervisningstid:
den tid då undervisning sker.
2. Planering:
förberedelsetid, framplockning av material, tillverkning och kopiering av material, inläsning av uppnåendemål/mål, hämta datorvagn/tv, få tekniska saker att fungera.
3. Efterarbete:
plocka undan, rättning, sammanställning, utvärdering.
4. Egen rast:
detta är din egen tid.
5. Läxor:
förbereda hemläxor, veckoläxa, läxa vid sjukdomsfrånvaro/ledighet.
6. Tillsyn av elever:
rastvakt, lunchvakt, tillsyn i omklädningsrum vid idrott, bussvakt.
7. Möten:
fortbildning, AE-möte, krisgrupp, projektgrupper, samverkansmöten, möte med specialpedagog/ psykolog/ skolsköterska/ kurator, föräldramöte, lärarstuderande/praktikant.
8. Kommunikation:
telefonsamtal, mejl, brev, lapp/meddelande till föräldrar, bokning av buss, bad, bibliotek o.s.v.
9. Konflikthantering:
kontakt med elever, föräldrar och övrig personal, skriva händelserapport.
10. Utvecklingssamtal:
bokning av tid, arbete med skriftliga omdömen, fylla i IUP, åtgärdsprogram, för- och efterarbete.
11. Blanketter:
veckobrev, kopiering, ifyllande av anhörigblankett, VAB-blankett, ”brevbärare” åt föreningslivet, musikskola m.m.
12. Elevers hälsa:
medicinering vid allergi, diabetes – provtagning, epilepsi, omplåstring
13. Förtroendeuppdrag:
AE-ledare, arbete med kompisstödjare, elevråd, arbetsplatsombud, utvecklare för specifikt ämne.
14. Övrigt:
vart eleverna ska efter skolan, vattna blommor, stryka gardiner, skotta snö, hänga in kläder i torkskåp, luciaövning m.m.

Fredag, 22 oktober

1. Undervisningstid: _____
2. Planering: _____
3. Efterarbete: _____
4. Egen rast: _____
5. Läxor: _____
6. Tillsyn av elever: _____
7. Möten: _____
8. Kommunikation: _____
9. Konflikthantering: _____
10. Utvecklingssamtal: _____
11. Blanketter: _____
12. Elevers hälsa: _____
13. Förtroendeuppdrag: _____
14. Övrigt: _____

- Hur har din dag varit? Ringa in ett alternativ.

vanlig mindre vanlig ovanlig

- Har din arbetstid räckt till för dagens sysslor? Ringa in ett alternativ.

Nej, den har inte räckt till Ja, den har räckt till Ja, och det fanns tid över

Lördag, 23 oktober

Kategorier

Tid

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

- Hur har din dag varit? Ringa in ett alternativ.

vanlig

mindre vanlig

ovanlig

Söndag, 24 oktober

Kategorier

Tid

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

- Hur har din dag varit? Ringa in ett alternativ.

vanlig

mindre vanlig

ovanlig

Måndag, 25 oktober

1. Undervisningstid: _____
2. Planering: _____
3. Efterarbete: _____
4. Egen rast: _____
5. Läxor: _____
6. Tillsyn av elever: _____
7. Möten: _____
8. Kommunikation: _____
9. Konflikthantering: _____
10. Utvecklingssamtal: _____
11. Blanketter: _____
12. Elevers hälsa: _____
13. Förtroendeuppdrag: _____
14. Övrigt: _____

- Hur har din dag varit? Ringa in ett alternativ.

vanlig mindre vanlig ovanlig

- Har din arbetstid räckt till för dagens sysslor? Ringa in ett alternativ.

Nej, den har inte räckt till Ja, den har räckt till Ja, och det fanns tid över

Tisdag, 26 oktober

1. Undervisningstid: _____
2. Planering: _____
3. Efterarbete: _____
4. Egen rast: _____
5. Läxor: _____
6. Tillsyn av elever: _____
7. Möten: _____
8. Kommunikation: _____
9. Konflikthantering: _____
10. Utvecklingssamtal: _____
11. Blanketter: _____
12. Elevers hälsa: _____
13. Förtroendeuppdrag: _____
14. Övrigt: _____

- Hur har din dag varit? Ringa in ett alternativ.

vanlig mindre vanlig ovanlig

- Har din arbetstid räckt till för dagens sysslor? Ringa in ett alternativ.

Nej, den har inte räckt till Ja, den har räckt till Ja, och det fanns tid över

Onsdag, 27 oktober

1. Undervisningstid: _____
2. Planering: _____
3. Efterarbete: _____
4. Egen rast: _____
5. Läxor: _____
6. Tillsyn av elever: _____
7. Möten: _____
8. Kommunikation: _____
9. Konflikthantering: _____
10. Utvecklingssamtal: _____
11. Blanketter: _____
12. Elevers hälsa: _____
13. Förtroendeuppdrag: _____
14. Övrigt: _____

- Hur har din dag varit? Ringa in ett alternativ.

vanlig mindre vanlig ovanlig

- Har din arbetstid räckt till för dagens sysslor? Ringa in ett alternativ.

Nej, den har inte räckt till Ja, den har räckt till Ja, och det fanns tid över

Torsdag, 28 oktober

1. Undervisningstid: _____
2. Planering: _____
3. Efterarbete: _____
4. Egen rast: _____
5. Läxor: _____
6. Tillsyn av elever: _____
7. Möten: _____
8. Kommunikation: _____
9. Konflikthantering: _____
10. Utvecklingssamtal: _____
11. Blanketter: _____
12. Elevers hälsa: _____
13. Förtroendeuppdrag: _____
14. Övrigt: _____

- Hur har din dag varit? Ringa in ett alternativ.

vanlig mindre vanlig ovanlig

- Har din arbetstid räckt till för dagens sysslor? Ringa in ett alternativ.

Nej, den har inte räckt till Ja, den har räckt till Ja, och det fanns tid över

Vart tog tiden vägen?

En kvantitativ studie om lärares arbetstid.

Hej! Vi är två studenter vid lärarprogrammet, Högskolan i Borås, som under höstterminen 2010 kommer genomföra ett examensarbete om lärares arbetstid. Examensarbetets syfte är att försöka synliggöra lärares verkliga arbetstid satt i relation till den tid de får betalt för. Vår förhoppning är att få reda på vad i lärares tjänst som tar vilken tid. Det är också relevant för undersökningen att se om det finns aspekter som tar mycket tid som ligger utanför ramen för en lärares tjänst. Denna enkät är ett komplement till vår huvudstudie genomförd med hjälp av loggbok.

Som studenter är vi måna om att följa de forskningsetiska principer som vetenskapsrådet tagit fram. De är till för att skydda dig som deltar i undersökningen. Dessa är uppbyggda på fyra krav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Informationskravet innebär att vi som forskare informerar er deltagare om studiens syfte. Det sker genom detta missivbrev. Samtyckeskravet innebär att du som deltar har rätt att välja att delta eller ej. Genom inlämnandet av enkäten har du samtyckt. Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter kring dig som person inte kommer offentliggöras. Resultatet i studien kommer att vara avidentifierat. Nyttjandekravet innebär att uppgifter som samlats in under studien endast kommer att användas för forskningens syfte.

Tack för att du ställer upp! Din hjälp ger oss kvalitet i vår studie!

Med vänliga hälsningar

Anna Wänerstedt och Miriam Lindqvist

1. Hur många timmar i veckan utgör din tjänst? _____

2. Uppskatta: Hur många timmar arbetade du under vecka 43? _____

3. Uppskatta: Hur många av dessa timmar har varit på kvällar eller helger? _____

4. Upplever du att dina arbetsuppgifter ryms inom ramen för arbetstiden?

Sätt kryss i en ruta.

stämmer helt stämmer delvis

stämmer inte alls har ingen åsikt

5. Upplever du att dina arbetsuppgifter är relevanta för ditt läraryrke?

Sätt kryss i en ruta.

stämmer helt stämmer delvis

stämmer inte alls har ingen åsikt

6a. Vad av dessa sysslor anser du tar mest tid? Numrera 1-14 i rutorna, spalt 6a, där 1 tar mest tid.

6b. Vilka av dessa sysslor önskar du skulle ta mest tid? Numrera 1-14 i rutorna, spalt 6b, där 1 tar mest tid.

6a. 6b.

☐	☐	<u>Undervisningstid</u> : den tid då undervisning sker.
☐	☐	<u>Planering</u> : förberedelsetid, framplockning av material, tillverkning och kopiering av material, inläsning av uppnåendemål/mål, hämta datorvagn/tv, få tekniska saker att fungera.
☐	☐	<u>Efterarbete</u> : plocka undan, rättning, sammanställning, utvärdering.
☐	☐	<u>Egen rast</u> : detta är din egen tid.
☐	☐	<u>Läxor</u> : förbereda hemläxor, veckoläxa, läxa vid sjukdomsfrånvaro/ledighet.
☐	☐	<u>Tillsyn av elever</u> : rastvakt, lunchvakt, tillsyn i omklädningsrum vid idrott, bussvakt.
☐	☐	<u>Möten</u> : fortbildning, AE-möte, krisgrupp, projektgrupper, samverkansmöten, möte med specialpedagog/ psykolog/ skolsköterska/ kurator, föräldramöte, lärarstuderande/praktikant.
☐	☐	<u>Kommunikation</u> : telefonsamtal, mejl, brev, lapp/meddelande till föräldrar, bokning av buss, bad, bibliotek o.s.v.
☐	☐	<u>Konflikthantering</u> : kontakt med elever, föräldrar och övrig personal, skriva händelserapport.
☐	☐	<u>Utvecklingssamtal</u> : bokning av tid, arbete med skriftliga omdömen, fylla i IUP, åtgärdsprogram, för- och efterarbete.
☐	☐	<u>Blanketter</u> : veckobrev, kopiering, ifyllande av anhörigblankett, VAB-blankett, ”brevbärare” åt föreningslivet, musikskola m.m.
☐	☐	<u>Elevers hälsa</u> : medicinering vid allergi, diabetes – provtagning, epilepsi, omplåstring
☐	☐	<u>Förtroendeuppdrag</u> : AE-ledare, arbete med kompisstödjare, elevråd, arbetsplatsombud, utvecklare för specifikt ämne.
☐	☐	<u>Övrigt</u> : vart eleverna ska efter skolan, vattna blommor, stryka gardiner, skotta snö, hänga in kläder i torkskåp, luciaövning m.m.